

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
PODNIKOVĽHOSPODÁRSKA FAKULTA
SO SÍDLOM V KOŠICIACH**

Evidenčné číslo: 107005/I/2019/36066205953836548

**PERSPEKTÍVY VÝVOJA TRHU S VÍNOM V
PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Diplomová práca

2019

Bc. Lenka Vidumská

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
PODNIKOVHOHOSPODÁRSKA FAKULTA
SO SÍDLOM V KOŠICIACH**

**PERSPEKTÍVY VÝVOJA TRHU S VÍNOM V
PODMIENKACH SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Diplomová práca

Študijný program: finančné riadenie podniku
Študijný odbor: ekonomika a manažment podniku
Školiace pracovisko: Katedra obchodného podnikania
Vedúci záverečnej práce: Ing. Erika Dudáš Pajerská, PhD.

Košice 2019

Bc. Lenka Vidumská

Zadanie záverečnej práce (vo vytlačenej verzii nahradit' stranou z AIS-u).

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Chcela by som svoje pod'akovanie vyjadriť vedúcej záverečnej práce Ing. Erike Dudáš Pajerskej, PhD., za odborné vedenie, pomoc, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

VIDUMSKÁ, Lenka: Perspektívy vývoja trhu s vínom v podmienkach Slovenskej republiky– Ekonomická univerzita v Bratislave. Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach; Katedra obchodného podnikania. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Erika Dudáš Pajerská, PhD. – Košice: PHF EU, 2019, počet strán 79.

Cieľom práce je rozbor trhu s vínom v podmienkach Slovenskej republiky s vymedzením konkrétnych silných a slabých stránok s prepojením na definovanie príležitostí a hrozieb ako možností budúceho vývoja trhu s vínom na Slovensku. Práca je rozdelená do 5 kapitol. Obsahuje 22 tabuliek a 10 obrázkov.

Prvá kapitola je venovaná vymedzeniu pojmov trh, trhový mechanizmus, trhové subjekty, konkurencia a cena. V rámci teoretickej časti je kapitola venovaná aj histórii vinárstva, jeho legislatívne vymedzenie. Kapitola sa venuje aj dopytu a ponuke Slovenskej republiky s porovnaním vnútorného trhu EÚ. V ďalších kapitolách sa uvádza metodika práce a metódy skúmania práce. V kapitole sú spomenuté jednotlivé metódy a ich popis, ktoré boli v analýze využité. Najdôležitejšiu časť práce tvoria Výsledky práce, v ktorej je analýza súčasného vývoja trhu s vínom v podmienkach Slovenskej republiky. Kapitola sa venuje situácie trhu na strane dopytu a ponuky. Vysvetlenie perspektívy vývoja trhu s vínom poukazuje na vývoj ukazovateľov zahraničného obchodu. Kapitola obsahuje štatistické analyzovanie údajov a vzťahov medzi nimi. Záverečná kapitola sa zaoberá Diskusiou a našimi návrhmi pre slovenský vinársky trh a najmä odporúčania pre slovenských vinárov. Práca je výsledkom analýzy súčasnej situácie na slovenskom trhu a dopadu európskeho trhu na jeho fungovanie. Na základe toho existuje predpoklad praktického prínosu práce najmä pre oblasť vinárstva z pohľadu ekonomiky.

Kľúčové slová:

producent vína, víno, konkurencieschopnosť, slovenský trh

ABSTRACT

VIDUMSKÁ, Lenka: Prospects for the development of the wine market in the conditions of the Slovak Republic – University of Economics in Bratislava. Faculty of Business Economics in Košice, Department of commercial entrepreneurship. – Thesis Supervisor: Ing. Erika Dudáš Pajerská, PhD. – PHF EU, 2019, number of pages 79.

The aim of the thesis is to analyze the wine market in the conditions of the Slovak Republic, defining specific strengths and weaknesses with links to defining opportunities and the threats as possibilities of future development of the wine market in Slovakia. The thesis is divided into 5 chapters. It contains 22 tables and 10 pictures.

The first chapter is devoted to the definition of market, market mechanism, market subjects, competition and price. In the theoretical part, the chapter is devoted to the history of winemaking, its legislative definition. The chapter also deals with the demand and supply of the Slovak Republic with the comparison of the EU internal market. In the following chapters thesis presents the methodology of work and methods of work exploration. The chapter discussed the various methods and their descriptions, which we have used in the analysis. The most important part of the thesis is the result of the work, which describes the analysis of the current development of the wine market in the Slovak Republic. The chapter deals with the demand a supply side of the market. A significant influence in this chapter is on regression analysis, which was a substantial part of the analysis. The final chapter deals with the discussion and our proposals for the Slovak wine market and especially the recommendations for Slovak winemakers. Thesis is the result of analyzing the current situation on the Slovak market and the impact of the European market on its functioning. On this basis, it can be assumed that work will in future have practical benefit wine-growing issues from an economic perspective.

Keywords:

wine producer, competitiveness, Slovak market

OBSAH

Úvod	13
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	15
1.1 Trh	15
1.1.1 Typy trhov.....	15
1.1.2 Agrárny trh.....	16
1.2 Trh s vínom v podmienkach Európskej únie	18
1.2.1 Ponuka na trhu s vínom na vnútornom trhu Európskej únie	18
1.2.1.1 Smernice a nariadenia EÚ	18
1.2.1.2 Financovanie	19
1.2.1.3 Vinohradnícke krajiny	19
1.2.2 Dopyt na trhu s vínom na vnútornom trhu EÚ.....	21
1.2.2.1 Zásoby a ceny.....	21
1.2.2.2 Spotreba a produkcia	21
1.3 Trh s vínom v podmienkach Slovenskej republiky	22
1.3.1 História vinárstva	22
1.3.2 Ponuka na trhu s vínom na Slovensku	23
1.3.2.1 Legislatívne vymedzenie v oblasti vinohradníctva a vinárstva na Slovensku	23
1.3.2.2 Financovanie	25
1.3.2.3 Vinohradnícke oblasti.....	27
1.3.3 Dopyt na trhu s vínom na Slovensku	31
1.3.3.1 Ceny a zásoby.....	31
1.3.3.2 Spotreba a produkcia	31
2 Cieľ práce	34
3 Metodika práce a metódy skúmania	36
3.1 Objekt skúmania	36
3.2 Pracovné postupy	36
3.3 Spôsob získavania údajov.....	36
3.4 Použité metódy skúmania	37
3.4.1 Štatistické prístupy k analýze údajov	37
3.4.2 Štatistické modely vyhodnocovania údajov	38
4 Výsledky práce	41

4.1	<i>Analýza trhu s vínom na Slovensku</i>	41
4.1.1	Situácia na strane ponuky	41
4.1.1.1	Produkcia vína	42
4.1.1.2	Zahraničný obchod s hroznom	45
4.1.1.3	Zahraničný obchod s vínom	47
4.1.2	Situácia na strane dopytu	50
4.1.2.1	Vývoj cenovej hladiny.....	51
4.1.2.2	Spotreba vína	53
4.2	<i>Modelovanie a verifikácia</i>	56
4.2.1	Perspektívy vývoja na strane dopytu.....	56
4.2.2	Perspektívy vývoja na strane ponuky.....	60
4.2.3	Konkurencieschopnosť slovenských výrobcov vína	63
4.2.4	SWOT analýza	64
5	Diskusia	66
5.1	<i>Podpora a financovanie vinárskeho sektora v Maďarsku</i>	69
	Záver	71
	Zoznam použitej literatúry	74
	Prílohy	80

Zoznam ilustrácií a zoznam tabuliek

Obr. 1 Mapa štátov OIV.....	19
Obr. 2 Miera podpory pre žiadateľov o podporu za roky 2014 – 2020.....	26
Obr. 3 Členenie vinohradníckych oblastí na Slovensku.....	28
Obr. 4 Graf bilancie vína na Slovensku (v tis. hl).....	44
Obr. 5 Miera inflácie – Index spotrebiteľských cien.....	52
Obr. 6 Spotreba vína na obyvateľa za sledované obdobie 2002 – 2010 v l.....	54
Obr. 7 Spotreba vína na obyvateľa za sledované obdobie 2011 – 2017 v l.....	54
Obr. 8 Mapa prehľadu alkoholických nápojov pre Slovensko.....	56
Obr. 9 SWOT analýza na trhu s vínom.....	65
Obr. 10 Mapa vinohradníckej oblasti Tokaj.....	66
Tab. 1 Plochy zaregistrovaných vinohradov podľa vinohradníckych oblastí SR k 31.12.2018.....	28
Tab. 2 Odbytové ceny vína na Slovensku (eur/liter).....	32
Tab. 3 Reálna cena vína za sledované obdobie 2002 – 2010 za 1 liter.....	45
Tab. 4 Reálna cena vína za sledované obdobie 2011 – 2017 za 1 liter.....	45
Tab. 5 Vývoj zahraničného obchodu s hroznom za sledované obdobie 2002 – 2010 v 10 tis. kg.....	46
Tab. 6 Vývoj zahraničného obchodu s hroznom za sledované obdobie 2011 – 2017 v 10 tis. kg.....	47
Tab. 7 Vývoz vína a vínových výrobkov SR za obdobie 2002 – 2010 v hl.....	48
Tab. 8 Vývoz vína a vínových výrobkov SR za obdobie 2011 – 2017 v hl.....	48
Tab. 9 Dovoz vína a vínových výrobkov do SR za obdobie 2002 – 2010 v hl.....	49
Tab. 10 Dovoz vína a vínových výrobkov do SR za obdobie 2011 – 2017 v hl.....	50
Tab. 11 Priemerná mesačná mzda na obyvateľa za sledované obdobie 2002 – 2010 v eur.....	51
Tab. 12 Priemerná mesačná mzda na obyvateľa za sledované obdobie 2011 – 2017 v eur.....	52
Tab. 13 Spotreba vína na jedného obyvateľa za sledované obdobie 2002 – 2010 v l.....	53

Tab. 14 Spotreba vína na jedného obyvateľa za sledované obdobie 2011 – 2017 v l.....	53
Tab. 15 Spotreba iného alkoholu nad 40% za sledované obdobie 2002 – 2010 v l.....	55
Tab. 16 Spotreba iného alkoholu nad 40% za sledované obdobie 2011 – 2017 v l.....	55
Tab. 17 Regresná štatistika pri odhade funkcie dopytu za sledované obdobie 2002 – 2010.....	57
Tab. 18 Regresná štatistika pri odhade funkcie dopytu za sledované obdobie 2011 – 2017.....	59
Tab. 19 Regresná štatistika pri odhade funkcie ponuky za sledované obdobie 2002 – 2010.....	61
Tab. 20 Regresná štatistika pri odhade funkcie ponuky za sledované obdobie 2002 – 2010.....	62
Tab. 21 Ukazovateľ RCA na trhu s vínom 2002 – 2010.....	64
Tab. 22 Ukazovateľ RCA na trhu s vínom 2011 – 2017.....	64

Zoznam skratiek a značiek

BZO – bez zadania označenia

DSC - Districtus Slovakia Controllatus

EK – Európska Komisia

EUR - Euro

ER – Európska Rada

ES – Európske spoločenstvo

HDP – Hrubý domáci produkt

hl – hektoliter

HUF – Maďarský forint

CHOP – Chránené označenie pôvodu

CHZO – Chránené zemepisné označenie

MPRV SR - Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

OIV – Medzinárodná organizácia pre vinič a víno

RCA – Ukazovateľ komparatívnych výhod

SOT – Spoločná Organizácia Trhov

SPP – Trvalo udržateľné verejné obstarávanie

ŠÚ SR – Štatistický úrad SR

USD – Americký dolár

ÚKSÚP – Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v Bratislave

VÚEPP – Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva

ZfEÚ – Zmluva o fungovaní Európskej únie

Úvod

Vinárstvo a vinohradníctvo v Slovenskej republike a s ním spojené aj pestovanie hrozna a produkcia majú stáročnú tradíciu. Takýto sektor podobne ako každý iný sa vyvíja a prebiehajú v ňom mnohé zmeny. Tie sú ovplyvňované rôznymi faktormi ako napríklad klimatickými a prírodnými podmienkami či technickými faktormi ako aj množstvo ďalších. Slovensko ktoré patrí svojou vnútrozemskou polohou a rozdielnymi prírodnými podmienkami medzi severnú hranicu pestovania viniča hroznorodého v Európe.

V priebehu stáročia sa na Slovensku udialo veľa zmien. V poslednej dobe sú zmeny a dosť znepokojivé v oblasti výmery vinohradov na Slovensko. Kým v 20.storočí malo Slovensko približne 38 000 ha, tak v súčasnosti celková plocha vinohradov tvorí niečo cez 13 000 ha, a len 9 500 ha je rodiacich. Taktiež k tomu prispela aj zmena v trende produkcie vína. Keďže od 90.tych rokov minulého storočia sa začali vinári sústreďovať na produkciu vína a nie na množstvo ako tomu hlavne bolo za čias v tomto období.

Novou kapitolou pre tuzemské vinárstvo a vinohradníctvo bol rok 2004 a vstup do EÚ. Tým aj vstup na spoločný trh v rámci poľnohospodárstva. Tak sa výrobcami hrozna a vína otvorili nové možnosti umiestnenia ich produkcie na spoločný trh. Na druhej strane to pre nich znamenalo veľký nárast konkurencie, na ktorý nemohli byť z tuzemského uzavretého trhu zvyknutí.

Dnes už máme na našom trhu silných výrobcov vína, ktorí sa začínajú úspešne prezentovať, ale aj presadzovať na zahraničnom trhu. Čo môže byť pozitívnym stimulom pre veľa mladých a perspektívnych vinárov, tí môžu vidieť, že v dnešnej konkurencii nielen z EÚ, ale aj krajín tzv. „Nového sveta“ sa môžu presadiť len s vysokou kvalitou produktov, ktoré budú mať vysokú pridanú hodnotu. V danej problematike je kladený dôraz hlavne na zahraničný obchod Slovenska na trhu s vínom. Dnes sa svet nachádza v období globalizácie a internacionalizácie a všetky odvetvia sa vzájomne prepájajú a na seba vplývajú.

V práci sledujeme produkciu, spotrebu, vývoj cien a faktory ovplyvňujúce dopyt a ponuku na trhu s vínom v podmienkach Slovenska za obdobie 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Vinič sa na Slovensku pestuje v šiestich oblastiach. Prevažne v južnej a západnej časti Slovenska. V teoretickej časti venujeme pozornosť vysvetleniu základných pojmov ako je trhu, trhový mechanizmus, dopyt, ponuka či agrárny trh. Praktická časť je venovaná

analýze súčasného stavu a perspektívy vývoja trhu v podmienkach Slovenska za sledované obdobie. Ďalej je venovaná vývoju cien na trhu s vínom a ZO. Za pomoci regresnej analýzy odhadujeme dopyt a ponuky po víne.

Záver je venovaný zhrnutiu zistených poznatkov, informácii a úsudkov. V diskusii poukazuje a diskutuje rozdiely vo vinárskom sektore v podmienkach Slovenskej republiky a jednej z jej susedných krajín – Maďarsko.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Vinohradníctvo a vinárstvo patrí medzi dôležitú súčasť poľnohospodárstva Slovenska už niekoľko pár tisíc rokov. Podiel poľnohospodárstva na hrubom domácom produkte (HDP) celkového hospodárstva ukazuje len malú čiastku. S ohľadom na minulé roky môžeme povedať, že každým rokom sa jeho percento znižuje. Dôsledok takéhoto negatívneho javu vidia odborníci z časti aj v prehľbení finančnej a následne hospodárskej krízy od roku 2007. Ceny komodít prudko klesali a cez trhové systémy sa to prejavilo na spomalení ekonomiky Slovenskej republiky (SR). Avšak celková ekonomika krajiny rástla rýchlejšie ako ekonomická výkonnosť v sektore poľnohospodárstva (Zelená správa, 2010).

1.1 Trh

Autori Horehájová a Marosová (2007) uvádzajú, že trh z ekonomického hľadiska je súbor vzťahov a postupov, pomocou ktorých sa stretávajú spotrebitelia a výrobcovia a určujú tak výšku cien a množstvo produktov. Lisý a kol. uvádzajú: „Trh ktoréhokoľvek statku, t.j. trh tovarov alebo služieb, určujú kupujúci a predávajúci. Cena je vytváraná predávajúcimi a kupujúcimi, ktorí na trhu pôsobia. Konkurenčný trh je trh, kde sa vyskytne väčšie množstvo predávajúcich i kupujúcich, tak každý z nich má len minimálny vplyv na trhovú cenu.“ (Lisý a kol. 2005). Trh je systém kúpy a predaja. Podľa autora Jurečka a kol. (2010) sa jedná o koordinujúci mechanizmus, ktorý dáva dohromady oddelené plány jednotlivých subjektov, ktoré chcú predat' k kúpiť daný tovar alebo službu.

Pačesová charakterizuje trh ako komunikačný prostriedok, prostredníctvom ktorého prichádzajú dva základné subjekty trhu, aby sa dohodli na základných podmienkach ako cena a množstvo nakupovaných a predávaných statkov. Predpokladom pre vznik trhu je podľa autorky deľba práce (Pačesová, 2010).

1.1.1 Typy trhov

Ako uvádzajú autori (Tancošová – Hudáková – Švecová, 2013), trh rozčleňujeme podľa jednotlivých znakov a aspektov na rôzne typy. Trh členíme na základe:

A. Klasifikácie predmetu kúpy a predaja:

- trh statkov a služieb alebo tovarov a služieb, t.j. trh produktov,
- trh výrobných faktorov, ktorý sa člení na trh práce, pôdy a kapitálu,

- trh peňazí a kapitálu, t.j. finančný trh.

B. Množstvo druhov tovaru, ktoré sa na trhu uskutočňujú:

- čiastkový trh,
- agregátny trh.

C. Územného hľadiska:

- miestny trh,
- regionálny trh,
- národný trh,
- medzinárodný trh,
- svetový trh.

D. Podľa viazanosti:

- voľný trh (ponuka a dopyt sú voľné),
- viazaný trh (ponuka, dopyt a cena sú regulované).

E. Podľa organizovanosti:

- organizovaný trh (burza),
- neorganizovaný, neformálny.

F. Podľa legálnosti:

- legálny trh (v zmysle platných zákonov),
- nelegálny trh (predaj neokolkovaných cigariet) (Táncošová – Hudáková – Švecová, 2013).

1.1.2 Agrárny trh

Agropotravinárske trhy sú trhy s dokonalou konkurenciou. Kde na strane dopytu je množstvo spotrebiteľov a na strane ponuky veľké množstvo producentov (Grznár, 2011).

Autor Šimo hovorí, že podnikanie na poľnohospodárskej roli v 90.tych rokoch nebolo vôbec priaznivé. Výrazný pokles hospodárenia na pôde bol výsledkom neprítomnosti vlastných finančných zdrojov, nízka miera zvyšovania intenzity, či nedostatok cudzích zdrojov na podnikanie. Ekonomická situácia hospodárenia bola priaznivejšia až po roku 2000 (Šimo, 2010).

Podľa autorky Becvárovej (2005), agrárnu oblasť tvoria 4 typy trhov:

- *Naturálny trh*

Predstavuje základný trh. Výrobca a spotrebiteľ sú chápaný ako rovnocenné subjekty a niekedy je možné, že producent je zároveň aj spotrebiteľom, napr. samozásobiteľské hospodárstva. Príkladom uvedieme výrobu a spotrebu vajec, ovocia a zeleniny, kedy asi 1/3 spotreby produktov je potrebné zabezpečiť vlastnou výrobou.

- *Surovinovo-potravinársky trh*

Výrobcovia sú označovaní ako poľnohospodárski výrobcovia, ktorí predávajú spotrebiteľom poľnohospodársku surovinu v mnohých štádiách spracovania do potravinárskeho výrobku. Spotrebiteľia po kúpe suroviny ju ďalej spracujú do potravinárskeho produktu. Tento typ trhu je pre mieste trhy, ide o priamu a krátku distribúciu. Hovoríme o ovocí a zelenine, zemiakoch či vajciach.

- *Trh poľnohospodárskych produktov*

Trh v ktorom sú výrobcovia predávajúcimi poľnohospodárke komodity a zákazníci sú spracovateľmi, ktorí tieto komodity predávajú spracovateľskému odvetviu alebo sebe navzájom. Hlavnými komoditami sú mäso, mlieko a cukrová repa.

- *Trh potravinárskych produktov*

Producentmi sú potravinárske podniky a zákazníkmi sú pre danú časť potravinárskej produkcie priamo spotrebiteľia. Dôležitú časť potravinárskej produkcie tvoria obchodné podniky, ktorú sú predávajúcim subjektom pre spotrebiteľov. Spotrebiteľia nakupujú potravinárske výrobky v maloobchode, teda na trhu potravinárskych výrobkov (Becvářová, 2005).

Kuzma tvrdí, že výrazný postup získala Slovenská republika pri premene agrárneho sektora na trhové podmienky. Hospodárska súťaž zaznamenala vzostup, a tak sa likvidujú neúčinné prvky v potravinárstve. Poľnohospodárstvo v tuzemsku smeruje predovšetkým len na pokrytie domáceho dopytu, čo neumožňuje prosperovať tovarom s vyššou mierou zhodnotenia (Kuzma, 2002).

Autor Blaas uvádza, že sprístupnenie európsky trhov prinieslo pre poľnohospodárstvo prostriedky priamej podpory. Na jednej strane to bolo prínosné, ale na druhej strane ohrozujúce. Miera využitia možnosti producentmi je do istej formy ovplyvnená ľudským kapitálom, od kvality organizovania použiteľných výrobných zdrojov (Blaas, 2000).

Podľa Vrtníka je agropotravinársky obchod v rámci Slovenska ustálený. Zahraničný obchod sa na jednej strane vyvíja veľmi pomaly, ale dobrým smerom. Pri porovnaní výroby je zrejmé, že aj v budúcnosti bude dochádzať k nerovnováhe v rámci vzájomnej výmeny so zahraničím (Vrtník, 2005).

1.2 Trh s vínom v podmienkach Európskej únie

Vinič sa pestuje na viac ako 8,2 miliónov hektárov v 50 krajinách na oboch pologuliach Zemegule. Spracuje sa približne 60 miliónov ton hrozna. Európa má najväčšiu rozlohu viníc na svete. Zaberá približne 7,76 miliónov hektárov, čo predstavuje približne 75 až 80% celkovej svetovej plochy vinohradov a viníc. Najväčšiu rozlohu viníc na celom svete má Francúzsko, ktoré za posledné roky prebralo od Talianska štafetu. Je zároveň aj najväčším producentom vína.

1.2.1 Ponuka na trhu s vínom na vnútornom trhu Európskej únie

Situácia na trhu s vínom v rámci Európskej únie (EÚ) za posledné roky vieme charakterizovať pomocou týchto faktorov: klesajúca výroba vína v EÚ, pokles spotreby vína a zvýšený vývoz vína do tretích krajín značne prevyšujúci nárast dovozu vína (Správa EK a ER, 2019). Výsledkom je zníženie zásob vedúce k zvýšeniu cien vína, najmä za posledné 2 roky. Diasiahla sa rovnováha na trhu, zároveň sa postupne ukončili niektoré trhové opatrenia (podpora na destiláciu spotrebného alkoholu a na používanie zahusteného muštu).

1.2.1.1 Smernice a nariadenia EÚ

Spoločné organizácie trhov (SOT) sú už od vzniku Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP). K jej základným prvky patria systémy podpory trhov, rozdelené podľa poľnohospodárskych odvetví. Boli totiž zavedené v rámci SOT. Zavedenie jednej spoločnej organizácie trhov slúži na dosiahnutie cieľov SPP - uvedený v článku 40 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), a to najmä na stabilizáciu trhov a zvýšenie produktivity a životnej úrovne. SOT obsahuje celú škálu mechanizmov, ktoré sa vzťahujú na výrobu vína a vínových produktov a obchodovanie s nimi v rámci EÚ. Trhové opatrenia SOT sú súčasťou prvého piliera SPP. Do nadobudnutia účinnosti nariadenia o jednote SOT v roku 2007 – nariadenie Rady Európskeho spoločenstva (ES) č. 1234/2007 existuje 21 špecifických spoločných organizácií trhov paralelne a sú vymedzené v príslušných

základných nariadeniach. SOT pôvodne vychádzajú z garantovaných cien, ktoré sú postupne znižované a kompenzované. Najskôr úplne, neskôr čiastočne formou priamej pomoci. Navyše sa od reformy v roku 2003 väčšina priamej pomoci, ktorá je začlenená do rôznych SOT, postupne oddelila od produkcie a presunula sa z príslušných nariadení o SOT. Zavedenie systému jednotnej platby najskôr do nariadenia ES č. 1782/2003 a neskôr po prijatí preskúmania stavu reformy SPP do nariadenia ES č.73/2009 (Informačné listy EÚ, 2019).

Situácia na trhu sa stala veľkou hrozbou pre tradičné vinárske krajiny. Preto sa Európsky parlament v spolupráci s Medzinárodnou organizáciou pre vinič a vína (OIV) rozhodol konať. Medzinárodná organizácia pre vinič a víno, ktorá nahrádza Medzinárodný úrad pre vinič a víno je zriadená dohodou z 3.apríla 2001. OIV je medzivládna organizácia s vedeckými a technickými charaktermi uznávaná kompetenciami pre svoje práce týkajúce sa viniča, vína a ostatné produkty vyrábané z vína Hlavným problémom európskych producentov je veľmi zložitá byrokracia pri výrobe a distribúcii vína. K nim patria aj prísne enologické predpisy pri jeho výrobe. (OIV, 2019).

1.2.1.2 Financovanie

Medzi hlavný cieľ opatrenia zameraného na investície je zlepšenie hospodárskej výkonnosti mikropodnikov a malých a stredných podnikov. Celkovo sa počas prvých 3 rokov vynaložila relatívne malá suma vo výške 167 miliónov Eur. Francúzsko získalo 108,4 milióna eur, Nemecko získalo 30,6 miliónov Eur a Rakúsko 14 miliónov Eur. Oprávnené opatrenie zahŕňa: tvorbu, nadobudnutie, lízing alebo zväčšenie nehnuteľného majetku, kúpu na lízing nových zariadení a strojov vrátane počítačového programu vybavenia do výšky trhovej hodnoty majetku a mnohé ďalšie náklady súvisiace s lízingovou zmluvou. „Napriek úspechu nového opatrenia zavedeného v nariadení o SOT ešte stále existuje potreba ďalšieho objasnenia oprávnených operácií v rámci opatrenia. Problémy s vymedzením hraníc s podobnými operáciami v programoch rozvoja vidieka spôsobili oneskorenia tohto opatrenia. Najmä v Taliansku a Španielsku. Tieto problémy by sa mohli riešiť pomocou vypracovania usmernení“ (Nariadenia rady ES č.1234/2007).

1.2.1.3 Vinohradnícke krajiny

OIV je organizácia, ktorá je zložená z viacerých krajín na svete. Dohoda z 3.apríla 2001 bola podpísaná 35 zvrchovanými štátmi a podrobila sa rôznym vnútorným postupom (schválenie, prijatie alebo ratifikácia). Dohoda nadobudla platnosť od 1.1.2004 po uložení

31.ratifikačnej listiny. Od 6.11.2018 bola OIV zložená zo 47 členských štátov. Medzi ne patria napríklad: Argentína, Belgicko, Rakúsko, Česká republika, Francúzsko, Taliansko, Nemecko, Grécko, Maďarsko, Moldavsko, Portugalsko, Rusko, Srbsko, Slovinsko a tiež aj Slovensko (OIV, 2019).

Na obrázku sú zobrazené členské štáty sveta, ktoré patria do OIV.

Obr. 1 Mapa štátov OIV

Zdroj: Medzinárodná organizácia pre vinič a víno, 2019

Opatrenia Európskej komisie (EK) v rámci Spoločnej organizácie trhu s cieľom postupne odstrániť nadprodukciu vína v EÚ viedli k redukcii výmery vinohradníckych oblastí v členských krajinách. Naproti tomu sa pestovanie viniča koncentruje v krajinách na juhu Európy s dlhoročnou tradíciou produkcie vína. Z celkovej výmery pôdy napríklad v Taliansku v priemere až na úrovni 5,4% tvoria vinohrady, v Portugalsku v hodnote 5,1%, Španielsko vykazuje 3,8%, Francúzsko na úrovni 2,8%, Cyprus dokonca 6,5%, avšak vysoký podiel vykazuje Slovinsko s hodnotou 3,5%, Chorvátsko 2,5%, Bulharsko 1,7%, Maďarsko 1,4% a neposlednom rade aj Rumunsko na úrovni 1,3%. Slovensko vykazuje na celkovej výmery pôdy iba hodnotu 0,5% (Eurostat, 2017).

1.2.2 Dopyt na trhu s vínom na vnútornom trhu EÚ

Ľudská spotreba vína v európskom trhu klesla z takmer 140 miliónov hektolitrov (hl) za obdobie 4 rokov na odhadovanú hodnotu mierne nad úrovňou 135 miliónov hl. Tento trend však nie je rovnomerný. V južných členských štátoch, ktoré sú hlavnými výrobcami, spotreba vína klesá na hlavu obyvateľa a v severných štátoch EÚ naopak stúpa. Ako je uvedené, severské krajiny sa orientujú viac na značkové alebo odrodové vína s označím pôvodu (CHOP) a zemepisným označím (CHZO). Ďalším trendom je aj rast dopytu po sudových vínach spôsobený menšími nákladmi na dopravu a prepravu. Celkové priemyslené využitie vína v EÚ sa tiež znížilo z približne 33 miliónov hl na hodnotu 26 miliónov hl. Hlavne z dôsledku úbytku destilácii dotovaných EÚ (Správa EK, 2017).

1.2.2.1 Zásoby a ceny

Celkové začiatkové zásoby vína klesli podľa Správy EK a Európskej Rady zo 175 miliónov hl na 164 miliónov hl za sledované obdobie (- 6%). Počiatočné zásoby v období rokov 2017/2018 predstavujú približne 100% celkovej výroby. Tento pokles je veľmi výrazný, pretože súčasné zásoby EÚ sú najnižšie od začiatku kampane v rokoch 2000 – 2005. Pokiaľ sa jedná o ceny sudových vín, v troch členských krajinách, ktoré sú hlavnými výrobcami, existuje od začiatku kampane v prípade červených a bielych sudových vín významný rastúci trend. Najnovšie informácie preukazujú, že ceny červených vín kolísajú od 4,50 Eur/% objem/hl (Francúzsko) do 3,5 Eur/% objem/hl (Španielsko). V prípade bielych vín je cenové rozmedzie približne rovnaké. Priemerná cena šumivého vína však v tomto období klesá. Zásoby a ceny sú dôležité ukazovatele, ktoré potvrdzujú dnešnú situáciu na trhu s vínom vo vnútornom trhu EÚ (Správa EK, 2017).

1.2.2.2 Spotreba a produkcia

Produkcia vína v rámci európskeho trhu by sa mala do roku 2030 stabilizovať. Kým vývozy vína z EÚ by mali pokračovať v rastúcom trende, najmä pre šumivé vína a vína s CHZO. V sledovanom období sa očakáva mierne zníženie spotreby vína z 26 litrov na obyvateľa EÚ v priemere v roku 2018 na 25,3 litra (l) v roku 2030. Vyplýva to z poľnohospodárskeho výhľadu EÚ do roku 2030. Ten uverejnila Európska komisia. Produkcia vína by za uplynulý rok mala dosiahnuť 168 mil. hl. Pričom roku 2030 to bude podľa perspektívy EK 165 miliónov hl vína za rok (Denník SME, 2019).

Európska komisia uviedla: „Pokiaľ ide o sektor vína, očakáva sa stabilizácia celkovej produkcie v EÚ a európskeho využitia. EÚ by mala zároveň udržiavať do roku 2030 stabilný rast vývozu“ (Denník SME, 2019).

1.3 Trh s vínom v podmienkach Slovenskej republiky

Vinohradníctvo a vinársky sektor je dôležitou súčasťou poľnohospodárstva Slovenskej republiky (SR), ktoré sú jeho súčasťou niekoľko tisíc rokov. Vinohradníctvo a vinárstvo podľa autorov, patrí medzi tradičné odvetvia poľnohospodárstva na Slovensku i v zahraničných krajinách, ani nie tak z hľadiska produkčného materiálu, ale pre ich kultúrny, sociálny a spoločenský význam (Duda, 2006).

1.3.1 História vinárstva

Začiatky vinohradníctva na Slovensku nevieme presne určiť. Pôvod viničov siaha až do predhistorických dôb, kde ho pestovali Asýrčania a Babylončania. Najpriaznivejšie klimatické podmienky na pestovanie viniča boli v južnom Kaukaze. Považuje sa to za pravlasť vinohradníctva a vinič pokladáme za najstaršiu kultúrnu rastlinu (Belan, 2004).

Podľa autora Novotného (2008) pôvod vinárstva a vinohradníctva v našej krajine je starý 3000 rokov. Prvé písomné zmienky o pestovaní viniča, dokonca výrobe vína, siahajú až do dôb Veľkomoravskej ríše. Víno bolo určené najmä na liturgické účely, a preto bola výroba vína spájaná s kláštormi. Podľa archeologických vykopávok produkcia vína siaha do obdobia 7.a 6. storočia pred našim letopočtom, ktoré datujú náleziská v okolí Smoleníc v Malých Karpatoch. Odborníci našli sedem vinohradníckych nožov a hlinená nádoba na víno, pomocou toho sa pestovanie pripisuje keltskému obyvateľstvu. V tejto tradícii pokračovali rímske légie, ktoré na príkaz cisára Marca Aurélia Próbu popri rieke Dunaj zakladali vinohrady, nie iba v Európe, ale aj v našej Slovenskej republike v 3.storočí pred našim letopočtom.

V siedmom storočí sa sem usadili a vo vinohradníctve pokračovali naši predkovia Slovania o ktorých hovoril v cestopise arabský cestovateľ Edrisi, ktorý na začiatku deviateho storočia rozprával o Nitre ako o meste vinohradníctva. Vpád Tatárov na naše územie v 13.storočí slovenskému vinohradníctvu veľmi neprospel. Práve naopak znamenalo to zničenie početného množstva vinohradov najmä na území Malých Karpát a zomrelo mnoho vinohradníkov. Po odchode Tatárov boli viniče v tokajskej oblasti relatívne za krátky čas obnovené za pomoci imigrantov z Talianska a západného Nemecka.

Novým zakladaním viníc v 15.storočí začínalo obdobie v ktorom o vinohradníctvo mali záujem aj feudáli. Zlatým obdobím vinohradníctva bola vláda Márie Terézie a Jozefa II. v 18.storočí. Na rozsiahlejšom území dnešného Slovenska sa zrealizovala výsadba viníc a v roku 1720 predstavovala plocha takmer 57 000 hektárov (ha). Čo bolo o trojnásobok viac ako je to dnes.

Od polovice 18.storočia výroba hrozna a výroba vína klesla z dôvodu uprednostňovania rakúskych vín Habsburskou monarchiou. Produkcia vína v 19.storočia bola vymedzená predovšetkým v Bratislave. V roku 1820 bol v dnešnom hlavnom meste vytvorený prvý závod na výrobu šumivých vín. Neskôr ho premiestnili do Serede. V roku 1861 v Bratislave bol založený vinohradnícky spolok a v roku 1884 bola založená prvý vinohradnícka škola. Bolo to obdobie rozmachu, plochy vinohradov sa rozprestierali a budovali sa väčšie pivnice a vyrábané vína sa vyvážali do štátov Európy. Toto obdobie rozkvetu zničil zhubný škodca vinohradov zo Severnej Ameriky voška viničová, ktorá zničila vinohrady v Európe aj na Slovensku. Znamenalo to zníženie produkcie a nárast nových vinohradníckych chorôb.

V záujme uchovania trvalého rozvoja vinohradníctva a vinárstva vytvorilo Ministerstvo pôdohospodárstva SR 1.januára 1999 príspevkovú organizáciu s názvom Výskumný ústav vinohradnícky a vinársky so sídlom v Bratislave. Môžeme povedať, že vývoj vinohradníctva, jeho prosperitu, ale aj pokles ovplyvnili najmä ekonomická, politická situácia.

1.3.2 Ponuka na trhu s vínom na Slovensku

V tejto podkapitole popisujeme legislatívne vymedzenie v oblasti vinohradníctva a vinárska na území Slovenska. Popíšeme si jednotlivé zákony a vyhlášky, ktoré súvisia s vinárskym sektorom. Následne si popíšeme financovanie v oblasti slovenského vinárstva a na záver si uvedieme jednotlivé vinohradnícke oblasti na Slovensku.

1.3.2.1 Legislatívne vymedzenie v oblasti vinohradníctva a vinárstva na Slovensku

Vinárstvo a vinohradníctvo na Slovensku prešlo viacerými legislatívnymi zmenami. Od 1.augusta 2009 je v platnosti nový zákon o vinohradníctve a vinárstve č.313/2009, ktorý priniesol veľa noviniek v našej legislatíve. Vychádza z predchádzajúceho zákona č.182/2005 Z.z. o vinohradníctve a vinárstve v znení neskorších predpisov zákona č. 283/2007 Z.z. a implementuje v sebe nariadenie Rady (ES) č.479/2008.

Novinkou je známe označenie z Francúzska pod označením „Terroir“, ktoré poukazuje na jedinečnosť danej vinohradníckej plochy, či už zastúpením odrôd, typov pôdy alebo klimatickými podmienkami. V legislatíve na Slovensku sa takýto pojem v novom zákone uvádza ako „víno s chráneným označením pôvodu“, ktoré vedie na medzinárodnej úrovni k označeniu „Terroir Slovenská republika“ (MP SR, 2009).

V zákone o vinohradníctve a vinárstve sú ustanovené podmienky pestovania viniča na registrovaných plochách vo vinohradníckych oblastiach, ako aj podmienky výroby vinárskych výrobkov a ich uvádzanie na trh v záujme zabezpečenia zdravotnej neškodnosti a kvality (MP SR, 2009).

Posledná zmena Zákona o vinohradníctve a vinárstve prebehla v roku 2009 a Zákon č. 313/2009 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve vstúpila do platnosti 1.9.2009. Predmetom úpravy Zákona č. 313/2009 Z.z. o vinohradníctve a vinárstve sú podmienky pestovania viniča na registrovaných plochách situovaných vo vinohradníckych oblastiach, ako aj podmienky výroby vinárskych výrobkov a ich alokovania na trh v zmysle zabezpečenia zdravotnej neškodnosti a kvality. Zákon upravuje aj povinnosti fyzických a právnických osôb, ktoré vinič pestujú na vinohradníckej ploche, sú vlastníkami alebo užívateľmi vinohradníckych plôch, dorábajú hrozno, vrúbľe, podpníkové odrezky a viničové sadenice, vyrábajú hroznový mušt, burčiak a hroznové víno, nakladajú s ním alebo ho uvádzajú na trh, výkon štátnej správy a kontroly nad vinohradníctvom a vinárstvom a vedenia vinohradníckej a vinárskej evidencie. Zákon sa nevzťahuje na hrozno, ktoré je určené na priamu spotrebu, hroznovú šťavu, zahustenú hroznovú šťavu a vínny ocot. V zákone sú presne charakterizované pojmy ako vinohradníctvo, vinárstvo, vinohrad, vinič, vinár a pod., ktoré bolo potrebné klasifikovať pre správne vyloženie ustanovení tohto zákona.

Pod pojmom vinohradníctvo zákon rozumie: „súhrn činností zameraných na pestovanie viniča, podpníkového viniča, výrobu podpníkových odrezkov, vrúbľov, viničových sadeníc, výsadbu a ošetrovanie vinohradníckych plôch, ako aj na zber hrozna.“(Zákon č.313/2009). Ako vinárstvo opisuje zákon: „súhrn činností zameraných na spracovanie hrozna na víno, jeho ošetrovanie, nakladanie s ním a jeho uvádzanie na trh.“ (Zákon č.313/2009). Zákon uvádza, že : „vinohradníkom je fyzická alebo právnická osoba, ktorá pestuje vinič, vyrába alebo uvádza na trh hrozno, odrezky, vrúbľe, viničové sadenice, výsadza a ošetruje vinohrady a vinárom je fyzická alebo právnická osoba, ktorá vyrába a uvádza na trh vinárske výrobky.“(Zákon č.313/2009).

Novelizovaný zákon obsahuje viacero novinek, ktoré významne ovplyvňujú trh s vínom na Slovensku. Najväčšia novinka sa týka zavedenia novej klasifikácie vín spolu so zavedením apelácii. Označenia vín sa zmenili a predošlé stolové víno dnes nájdeme pod názvom víno bez zemepisného označenia. Na etiketách sa od septembra 2009 objavujú aj popisy ako regionálne víno. Víno s chráneným označením pôvodu zahŕňa doterajšie akostné vína a akostné vína s prívlastkom, pričom tieto popisy sa klasifikujú v zákone ako tradičné názvy a môžu sa tiež uvádzať na etiketách zlatého moku. Vínam s výnimočnou kvalitou bol pridelený špeciálny názov, ktorý sa dodnes v slovenskom vinárskom slovníku nevyskytoval, a to *Districtus Slovakia Controllatus (D.S.C.)*. Ďalšie podmienky v zákone č. 313/2009 Z. z. boli smerované na technológiu spracovania hrozna a spôsob ošetrovania vína (Hronský – Kováč, 2009).

1.3.2.2 Financovanie

Napriek tomu, že v dnešnej dobe sa kvalita u nás vyrobených vín stále zvyšuje a majstri vinári získavajú na svetových výstavách veľké úspechy, stále máme čo doháňať. Obmedzený prísun finančných zdrojov do slovenského vinohradníctva a vinárstva spôsobil útlm. Slovensko momentálne hospodári na výmere okolo 13 tisíc hektárov vinohradov. Z čoho je menej ako 10 tisíc hektárov rodiacich. Vzhľadom nato, že odhad našej krajiny je viac než 22 tisíc hektárov, reálna výmera je primalá. Na obnovu sú vyhradené finančné prostriedky nielen zo štátneho rozpočtu, ale aj z eurofondov.

V roku 2010 bolo možné získať dotácie pomocou priamych platieb na plochu, formou štátnej pomoci, z fondu Program rozvoja vidieka 1.1 a 1.2., cez Spoločnú organizáciu trhu s vínom a poslednou možnosťou spomenieme Inú pomoc. Pričom v každom opatrení je uvedená nejaká podpora. Tieto podpory sa nemôžu navzájom prekrývať.

Jedným z jednoduchších opatrení ako získať finančnú podporu sú priame platby na plochu. Možnosť je obmedzená minimálnou výmerou vinohradu za rok 2018, ktorého plocha musí byť aspoň 1 hektár a môže sa skladať z 0,3 hektárových blokov. Ak vstúpi pestovateľ do integrovanej produkcie hrozna a vína, dotácia je až 00 eur na hektár. V ekologickej produkcii je podpora vyššia až 900 eur na hektár. Dotácie môže pestovateľ získať len zato, že má vinohrad v osobnom vlastníctve, ktorý je registrovaný a pestuje v ňom vinič.

V prípade predloženia žiadostí nad rámec finančných možností operácia sa vykoná výber žiadostí so zohľadnením výmery vinohradov zaradených do integrovanej produkcie a ich podielu k celkovej výmere vinohradov vo firme, či podniku. Presné výberové kritériá určí pripravované nariadenie vlády SR. Ktorým sa ustanovujú pravidlá na poskytovanie podpory v súvislosti s opatreniami rozvoja vidieku. Výška podpory je uvedená na obrázku.

Miera podpory:	
Integrovaná podpora na	Výška podpory (€/ha/rok)
Rodiace vinohrady	483 €/ha
Mladé vinohrady	367 €/ha

Obr. 2 Miera podpory pre žiadateľov o podporu za roky 2014 – 2020

Zdroj: vlastné spracovanie podľa materiálov Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (Program rozvoj vidieka 2014 – 2020)

Forma pomoci je stanovená ako pevná sadzba na hektár. Tá je vo výške 62 Eur na hektár. Farmár ich dostane vtedy, ak zaktualizuje údaje vo vinohradníckom registri, ktorý vedie Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky v spolupráci s Výskumným ústavom pôdoznanectva a ochrany prírody. V skutočnosti ide o to, že pôdoznaneci majú ortofotomapy celého Slovenska. Je potrebné párovanie s vinohradníckym registrom. Majiteľ vinohradu musí preukázať, že je jeho vlastníkom alebo ho má v nájme.

Podporu na propagáciu v členskom štáte možnosť poskytnúť vo výške najviac 50 % oprávnených výdavkov doložených, preukázaných dokladmi z účtovníctva. Výška výdavkov na opatrenie propagácie v členskom štáte musí byť najmenej 10 000 Eur a najviac do výšky 100 000 Eur. Úhrada platby prijímateľom sa vykonáva v zmysle čl. 25 Vykonávacieho nariadenia (EÚ) 2016/1150 do 12 mesiacov od podania žiadosti o platbu (Pôdohospodárska platobná agentúra, 2018).

Medzi poslednú formu ako získať finančný príspevok je štátna pomoc. Tento príspevok slúži ako podpora pri aktívnych úastiach na veľtrhoch, výstavách, pretože s nimi sú spojené ďalšie dodatočné náklady pre výrobcov vína, ktoré mnohým bránia sa ich zúčastňovať, a tým vytvorí väčší tlak na konkurenciu v Slovenskej republike.

1.3.2.3 *Vinohradnícke oblasti*

Skôr ako si popíšeme jednotlivé vinohradnícke oblasti je potrebné si vysvetliť základné pojmy k tomu súvisiace. Zemepisnou jednotkou podľa zákona č. 313/2009 Z. z. sú (Zákon č.313/2009 Z. z.):

- *Slovenský vinohradnícky región*

Je časť územia SR vysadená viničom.

- *Vinohradnícka oblasť*

Je časť slovenského vinohradníckeho regiónu charakteristická relatívne prírodnými podmienkami ovplyvňujúcimi charakter a kvalitu vína. Na Slovensku dnes máme 6 vinohradníckych oblastí (Malokarpatská, Južnoslovenská, Nitrianska, Stredoslovenská, Východoslovenská a vinohradnícka oblasť Tokaj), tie sa ďalej delia na 40 vinohradníckych rajónov.

- *Vinohradnícky rajón*

Je časť vinohradníckej oblasti vyznačujúca sa vyšším stupňom homogénnosti ovplyvňujúcim kvalitu a charakter vína.

- *Vinohradnícka obec*

Je obec vo vinohradníckom rajóne, na ktorej katastrálnom území sa nachádzajú vinohradnícke plochy. V súčasnej dobe ich na Slovensku máme 603.

- *Vinohradnícky hon*

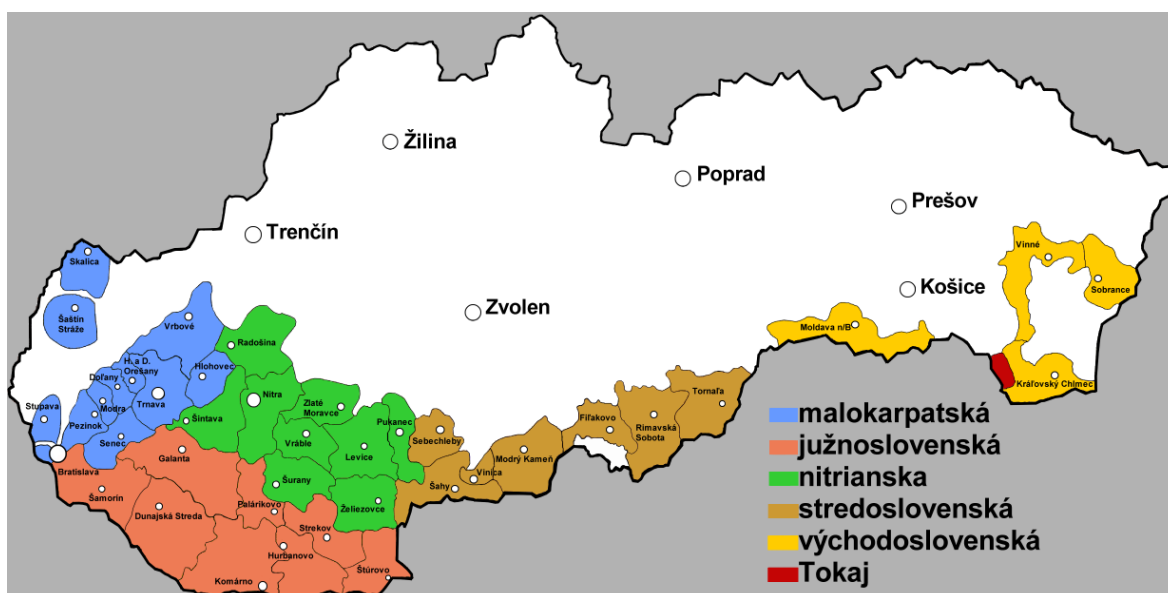
Je ucelená časť vinohradníckej plochy s vysokou mierou homogénnosti prírodných podmienok ovplyvňujúcich charakter a kvalitu vína. Spravidla je súčasťou jednej vinohradníckej obce (Zákon č.313/2009).

Tab. 1 Plochy zaregistrovaných vinogradov podľa vinohradníckych oblastí v SR k 31.12.2018

Vinohradnícka oblasť	Plocha (ha)
Malokarpatská oblasť	4 727
Juhoslovenská oblasť	4 921
Nitrianska oblasť	2 931
Stredoslovenská oblasť	1 975
Východoslovenská oblasť	975
Tokaj	1 081
SR SPOLU	16 610

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ÚKSÚP Bratislava

Na priloženej mape vidíme presné rozmiestnenie. Keďže Slovensko so svojou polohou patrí k severnej hranici pestovania viniča, tak všetky oblasti sú situované skôr na Juh Slovenska. Pri každej oblasti je uvedená celková rozloha vinogradov, ktorá zahŕňa aj nerodiace plochy. Z hľadiska prehľadnosti je každá oblasť na mape vyčlenená inou farbou.

Obr. 3 Členenie vinohradníckych oblastí na Slovensku

Zdroj: Pôdny portál, 2019 na <http://www.podnemapy.sk/default.aspx>

Malokarpatská vinohradnícka oblasť

Nachádza sa juhozápadnej časti republiky a obsahuje mnohé podoblasti, ktoré sa odlišujú z hľadiska klimatických, ale predovšetkým pôdno-geologických podmienok. Vinohrady Záhoria sa nachádzajú v regióne Záhorie, medzi riekou Moravou a severozápadnými Malými Karpatmi. Je charakterizovaná veľkou mierou rozmanitosti a svahovitosti pôd. V juhovýchodnej časti sa vinič pestuje na ľahších, hlinitoprieskových až kamenistých pôdach. Je našou najväčšou vinohradníckou oblasťou. Jej srdcom sú juhozápadné svahy Malých Karpát od Bratislavy až po Horné Orešany. V tejto oblasti prevláda pestovanie bielych odrôd Rízling vlašský, Veltlínske zelené a Burgundské biele. Vinohrady v juhovýchodnej a severovýchodnej oblasti boli vysadené až neskôr. Predstavujú zdroj populárnych odrôd i šľachtencov ako sú Tramín červený, Devín a pod. (Hronský, 2007).

Južnoslovenská vinohradnícka oblasť

Situovaná je v najjužnejších častiach Slovenska. Vinohrady sa rozprestierajú na rovinách až miernych svahoch, ktoré sú po väčšinou na piesočnatých, málo úrodných pôdach. Svahovité terény dosahujú sklon do 16 stupňov. Celková rozloha predstavuje 4 921 ha. Západná časť je rozprestieraná na fluvialných sedimentoch Dunaja, východná časť, severozápadne a severovýchodne od Štúrova, poskytuje priaznivé podmienky na pestovanie odrôd náročných na teplo a slnko. Ide o najteplejšiu oblasť Slovenskej republiky a vinohrady sú vysadené na kvalitných sprašových pahorkatinách Podunajskej nížiny. Najteplejšia je východná časť, kde sa pestuje Tramín červený a Veltlínske červené. Nízke pahorkatiny severne nad Dunajom poskytujú výborné podmienky pre pestovateľov modrých muškátových odrôd s dlhším vegetačným cyklom ako Cabernet Sauvignon, Frankovka modrá a Rulandské modré. Z bielych novošľachtencov sú Milia a Devín (Hronský, 2007).

Stredoslovenská vinohradnícka oblasť

Alokovaná je na juhu Slovenska, pri hraniciach s Maďarskom. Pôdy sú určené vulkanickým substrátom, v ktorom sa vytvorili úrodné andozeme. Celková rozloha tejto oblasti je 1 975 ha. Z klimatického hľadiska je to oblasť s miernymi teplotami s nízkym ročným úhrnom zrážok. Rozprestiera sa od Hronu až po Gemer. Z juhu je ohraničená povodím rieky Ipel'. Najkvalitnejšie vinohradnícke trate sú na úbočiach Krupinskej vrchoviny, ale aj v Ipel'skej kotline. Z bielych odrôd má veľké perspektívu Veltlínske

zelené, Rízling vlašský či Tramín červený. Vďaka optimálnym podmienkam sa tu pozitívne etabloval aj prvý výrobca biovína na Slovensku (Hronský, 2007).

Nitrianska vinohradnícka oblasť

Rozlohou sa rozprestiera na území až dvoch krajov,. Na severe Nitrianskeho kraja a v malej časti aj Trnavského kraja. Vyrábané odrody sa vyznačujú svojou rozmanitosťou, na ktorú výrazne pôsobia klimatické podmienky a pôdne pomery. Považuje sa za veľmi kvalitnú a rozsiahlu oblasť. Výmera vinohradov je 2 931 ha. Klimatické podnebie je veľmi teplého a suchého typu. Nachádzajú sa tu mikroklimatické podmienky, ktoré sú dôsledkom miestneho reliéfu krajiny. Typické pre oblasť sú vinohradnícke trate s rôznymi geografickými, pôdnymi či klimatickými vlastnosťami, ktoré ovplyvňujú pohoria Považský Inovec a Tribeč. Neprehliadnuteľná je výroba kvalitných bielych vín z klasických odrôd Dievčie hrozno, Fetaascaregala, Rulandské biele alebo Sauvignon. V tejto oblasti sa udrží aj ambiciózna skupinka menších rodinných malovinárov, ktorí sa orientujú na limitovanú produkciu vína z najlepších vinohradníckych tratí (Hronský, 2007).

Východoslovenská vinohradnícka oblasť

Patrí medzi našou najvýchodnejšou oblasťou. Rozprestiera sa na troch oddelených územiach na juhu a východe Košického kraja a území dvoch obcí Prešovského kraja. Klimatické podmienky sú ovplyvňované vyšším stupňom kontinentality ako na západe krajiny. Počasie tu však má stabilnejší charakter. Štruktúrou svojho vinohradníctva sa radí medzi naše najmladšie oblasti. Pestujú sa tu odrody vína pochádzajúce z okolia Tibavy, Porúbky, Sobraniec a ďalších obcí. Kontinentálne podnebie, chladné zimy a suché letá vytvárajú osobitné podmienky na pestovanie bielych odrôd ako sú Burgundské biele, Tramín červený, Rízling rýnsky a Rízling vlašský (Hronský, 2007).

Vinohradnícka oblasť Tokaj

Patrí medzi historickou a teritoriálnou súčasťou Tokajského regiónu, ktorého väčšia časť leží na území nášho suseda Maďarska. Približne 5000 hektárov. Slovensku patrí plocha vo výmere 1 081 ha. Dôležité je aj rozloženie zrážok počas roka. Pričom najviac pripadá na jún a v septembri dosahujú minimum za celú vegetáciu. Svoju neopakovateľnosť potvrdzujú aj výnimočné odrody ako Furmint, Lipovina, Muškát žltý, a technológie produkcie vín. Jedinečné postavenie v rámci oblastí Slovenska. Víno produkované z tokajských odrôd sa podľa spôsobu zberu hrozna, použitej technológie

a zloženia člení na akostné víno, tokajské odrodové víno, tokajské špeciálne víno (Hronský, 2007).

Tokajská vinohradnícka oblasť sa na produkcii podieľa len minimálnym percentom. Môžeme o nej hovoriť ako o klenote nášho vinohradníctva a vinárstva a jej existenciu by nám však mohli závidieť aj tie najvyspelejšie krajiny sveta. Delíme sa o túto oblasť aj s Maďarskom po vstupe do schengenského priestoru a po prijatí nových zásad európskej vinárskej politiky. Bolo by ideálne, ak by táto oblasť vystupovala ako jeden celok. Náš slovenský zákon definuje túto oblasť ako Tokaj. Uzavretú vinohradnícku oblasť s celkovým potenciálom 1081 ha, pričom jednotlivé plochy sú presne vymedzené na hony, neprenosné a sú výsledkom výskumu, ktorý realizovala Výskumná a šľachtiteľská stanica v Malej Trni od svojho založenia od roku 1929 (Mikuš, 2009).

1.3.3 Dopyt na trhu s vínom na Slovensku

O slovenské víno a pestovanie viniča na Slovensku je každým dňom väčší záujem. Vinohradnícke oblasti sa rozšírili o 199 obcí na 702 vinohradníckych obcí. Agrozort poskytuje vinárom aj rôzne podpory pre financovanie (MPSR, 2018).

1.3.3.1 Ceny a zásoby

Z celkovej bilancie vyplýva, že za roky 2004 – 2013 výroba vína z domácej suroviny klesla o 8,7%. Biele víno tvorilo objem na úrovni 66,7%. Z údajov ÚKSÚP sa na domácej výrobe participovalo 78,2% víno s chráneným označením pôvodu, 1,3% s chráneným zemepisným označením, 5,6% boli vína bez chráneného označenia pôvodu či bez chráneného zemepisného označenia. Hodnotu 14,8% tvorili iné vína vrátane hroznového muštu či sektov.

1.3.3.2 Spotreba a produkcia

Podľa informácií z výkazu MPRV SR sa v Slovenskej republike za rok 2013 zaoberalo výrobou vína 33 podnikov. Pričom 24 vinárskych podnikov dosahovalo zisk a 3 malo disponovalo kapitálom zahraničným. Za posledných 10 rokov došlo k zmenám hlavne v počtoch mikro a malých podnikov (s max. počtom 49 zamestnancov), ktorých celkový počet sa dvakrát znásobil. Opačné tendencie sa naskytli v podnikoch strednej veľkosti. Ich počet klesol z pôvodných 9 za rok 2004 na 7 za rok 2013 (MPRV SR, 2013).

Tab. 2 Odbytové ceny vína na Slovensku (eur/liter)

Druh vína	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Víno s CHOP</i>					
Akostné biele spolu sudové	0,82	0,91	0,97	0,99	1,02
z toho Veltínske zelené	0,84	0,91	0,97	1,00	1,04
Rízling vlašský	0,77	0,90	0,96	0,93	0,97
<i>Tokajské vína spolu</i>	12,90	**	13,30	13,68	13,90
Tokajské samorodé	6,77	**	6,92	7,63	7,77
Tokajské putňové	16,21	**	15,27	15,49	16,21
<i>Víno s CHOP</i>					
Akostné červené spolu fľašové	2,36	2,11	2,26	2,36	2,56
z toho Frankovka modrá	2,21	1,95	2,10	2,21	2,41
Svätovavrinecké	2,21	2,05	2,14	2,21	2,41
<i>Akostné s prívlastkom červ. fľašové</i>	5,42	5,42	5,21	5,32	5,42
<i>Víno s CHOP</i>					
Akostné červené spolu sudové	0,85	0,89	0,82	0,82	0,85
z toho Frankovka modrá	0,79	0,77	0,77	0,77	0,79
Svätovavrinecké	0,77	0,76	0,76	0,74	0,77
Sekt	3,48	3,45	3,49	3,51	3,48
<i>Víno biele BZO stolové</i>					
fľašové	1,17	1,26	1,27	1,25	1,17
Tetrapak	1,17	1,12	1,13	1,15	1,17
Sudové	0,68	0,62	0,60	0,61	0,68
<i>Víno červené BZO stolové</i>					
fľašové	1,19	1,30	1,44	1,39	1,30
Tetrapak	1,38	1,36	1,30	1,32	1,36
Sudové	0,78	0,74	0,82	0,79	0,74

Zdroj: vlastné spracovanie podľa dokumentov MPRV SR, VÚEPP, ŠÚ SR

Podľa údajov ŠÚ SR čo sa týka naturálneho objemu výroby môžeme pri hroznom víne spozorovať variabilný vývoj. Ak si porovnáme hraničné roky, tak došlo k jeho nárastu skoro o tretinu, hoci výroba bieleho vína poklesla. Kým len slovenskí farmári v roku 2004 preferovali produkciu bieleho vína (60,6%), za rok 2009 sa viac ako polovica produkcie orientovala na ostatné hroznové vína. Je nutné tu poznamenať, že jadro produkcie tvoria prevažne akostné vína, nakoľko tie slovenské stolové vína nie sú schopné cenovo konkurovať vínam podobnej kvality dovážaným zo zahraničných trhov. Slovenské vinárstvo vyrába aj ovocné vína, ich produkcia sa však za posledný rok sledovaného obdobia výrazne zredukovala. Je nutné poznamenať, že Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky (ÚKSÚP) zaznamenáva produkciu vína vyrobeného výhradne z domácej suroviny (ŠÚ SR, 2013).

2 Cieľ práce

Trh s vínom je dnešnej dobe na území Slovenska ohrozený dovozom vína zo zahraničia najmä z Francúzska, Talianska a Maďarska, pretože slovenské víno nedokáže cenovo konkurovať týmto lacnejším vínam. Trh na Slovensku sa ocitá v ťažkej situácii, ktorá dopadá hlavne na pestovateľov hrozna, ktorí pomaly prestávajú vyrábať hrozno, čím sa stáva trh s vínom vážne ohrozený. Cieľom diplomovej práce je rozbor trhu s vínom v podmienkach Slovenskej republiky, ako aj možnosti budúceho vývoja trhu s vínom na Slovensku s vymedzením konkrétnych silných a slabých stránok s prepojením na definovanie príležitostí a hrozieb.

Na dosiahnutie hlavného cieľa je potrebné zadefinovať niekoľko čiastkových cieľov, ktoré sa významnou mierou podieľajú na riešení stanovenej problematiky a zhodnotiť zahraničný obchod Slovenska s hroznom a vínom a tiež konkurencieschopnosť vinohradníckeho a vinárskeho sektora na spoločnom trhu Európskej únie.

Hlavný cieľ bude spracovaný čiastočnými cieľmi práce:

1. Zadefinovať základné pojmy ako sú trh, trhový mechanizmus, konkurencieschopnosť.
2. Analyzovať súčasný stav a vývoj spotreby danej komodity na trhu.
3. Analyzovať súčasný stav a vývoj produkcie danej komodity na trhu.
4. Posúdiť súčasný stav a vývoj cien na trhu s vínom.
5. Posúdiť zahraničný obchod s vínom.
6. Stručne popísať historický vývin vinohradníctva a vinárstva.
7. Charakterizovať súčasné tendencie vývoja na Slovensku a v Európskej únii.
8. Zistiť konkurencieschopnosť slovenského trhu s hroznom a vínom v spoločnom európskom priestore na základe salda zahraničného obchodu a pomocného ukazovateľa komparatívnych výhod RCA.
9. Analyzovať vplyv vybraného faktora, ktorý pôsobí na zahraničný obchod Slovenska s vínom pomocou štatistického nástroja regresnej a korelačnej analýzy.

10. Hodnotiť silné a slabé stránky, príležitostí a hrozby trhu hrozna a vína na Slovensku.
11. Porovnať trh s hroznom a vínom v SR s trhmi vo vybraných krajinách Európskej únie.
12. Stanoviť námety a odporúčania pre výrobcov a producentov vína na Slovensku.

3 Metodika práce a metódy skúmania

Pre dosiahnutie hlavného cieľa diplomovej práce, ktorým je rozbor trhu s vínom v podmienkach Slovenskej republiky, ako aj možnosti budúceho vývoja trhu s vínom na Slovensku s vymedzením konkrétnych silných a slabých stránok s prepojením na definovanie príležitostí a hrozieb je potrebné uplatniť viaceré metódy a postupy.

3.1 Objekt skúmania

Objektom skúmania bolo hrozno a hroznové víno. Komodita hrozno má pre výživu obyvateľstva osobitný význam. Ale aj hroznové víno má nezastupiteľné miesto. V odborných skupinách sa konzumácia vína hodnotí pozitívne. Predmetom výskumu našej diplomovej práce bol vinohradnícky priemysel Slovenskej republiky počas obdobia rokov 2002 – 2010 a 2011 – 2017 na základe dostupných údajov o importe a exporte sledovaných skupín vinárstva a pomocou štúdia domácej a zahraničnej literatúry.

3.2 Pracovné postupy

Pracovný proces našej diplomovej práce sa skladá z nasledujúcich krokov:

1. Identifikácia determinantov vybranej komodity (víno).
2. Vytvorenie databázy s evolučnými premennými.
3. Výstup regresnej a korelačnej analýzy.
4. Analýza, syntéza a komparácia údajov, ktoré sa spracovali do tabuľkovej, grafickej a textovej podoby. Výpočet cez matematické a štatistické modely.
5. Interpretácia výsledkov.
6. Návrhy a odporúčania pre výrobcov hrozna a producentov vína.

3.3 Spôsob získavania údajov

V diplomovej práci boli použité ročné údaje databázy Eurostatu o celkovom vinohradníckom priemysle a obchode SR a o bilaterálnych obchodných tokoch Slovenska s členským štátom Francúzsko. Panel údajov obsahuje údaje za sledované obdobie rokov 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Analyzovali sme dáta o importe a exporte nasledujúcich vinárskych komodít: vinič, hrozno a hroznové víno.

Obchodné toky boli vyjadrené v nominálnej hodnote (v tisíc eur), ako aj v naturálnych jednotkách (v tisíc ton). Údaje o HDP v bežných cenách a HDP na obyvateľa sme čerpali z databáz Eurostatu a Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva za obdobie rokov 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Ročné hodnoty HDP vyjadrené v amerických dolároch (USD) pre Francúzsko sme čerpali z databázy Svetovej banky. Pre konverziu sme použili výmenný kurz americký dolár / euro (USD/EUR) za jednotlivé obdobia. Hodnoty kurzu sme čerpali za sledované roky z databáz Eurostatu.

Štúdium problémov a výskum sa orientovali na vinohradnícku produkciu, bilanciu zdrojov vína, spotrebu vína v podmienkach Slovenskej republiky. Sledované hospodárske roky boli za obdobie 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Pri získavaní podkladových údajov sme použili mnohé národné a medzinárodné databázy uverejnené na internetových portáloch, situačné a výhľadové správy Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva Bratislava, podklady Colnej štatistiky, štatistické údaje Francúzska a iné sekundárne zdroje.

Pri daných analýzach ekonomiky produkcie hrozna a vína sa použili výsledky výskumu, citovaných autorov, hodnotové, naturálne a trhové ukazovatele pri produkcii hrozna a spotrebe vína.

3.4 Použité metódy skúmania

Z dôvodu lepšej prehľadnosti sú niektoré údaje prezentované v tabuľkovej, obrázkovej a grafickej forme. Táto forma zabezpečí lepšiu viditeľnosť súvislostí v skúmanej problematike. Na analýzu perspektívy vývoja ponuky a dopytu použijeme regresnú analýzu.

3.4.1 Štatistické prístupy k analýze údajov

Na dosiahnutie hlavného cieľa a čiastkových cieľov sme použili analýzy a syntézy, ktoré sme potrebovali, aby sme určili celkovú konkurencieschopnosť slovenského vinohradníckeho priemyslu a vinárstva, respektíve zahraničného obchodu SR. Použili sme komparácie úrovne trhu za sledované obdobie rokov 2002 – 2010 a 2011 – 2017.

Ukazovateľ RCA

Konkurencieschopnosť odvetvia sme vypočítali pomocou ukazovateľa RCA. Pomohol nám určiť či v danej komodite má Slovenská republika v porovnaní s iným štátom komparatívnu výhodu alebo nevýhodu. To znamená, či Slovensko s danou komoditou na trhu konkurencieschopné:

$$RCA = \ln ((x/m)/(X/M)) \quad (1)$$

kde:

x – export príslušného produktu,

m – import príslušného produktu,

X – celkový agropotravinársky export,

M – celkový agropotravinársky import.

Výsledné číslo interpretujeme nasledovne: ak je hodnota daného ukazovateľa menšia ako 0, tak daná krajina dosahuje komparatívnu nevýhodu, to znamená, že daná komodita nie je konkurencieschopná. Ak má ukazovateľ výhodu vyššiu ako 0, tak krajina dosahuje komparatívnu výhodu a daná komodita je pre ňu výhodná pre obchodovanie s krajinou, v porovnaní s ktorou dosahuje túto výhodu. Ak sa nám hodnota RCA rovná 0, nejde ani o komparatívnu výhodu ani nevýhodu. Ak je Slovensko čistým dovozcom určitej komodity, v tabuľkových prehľadoch je označená písmenom „D“, v prípade čistého vývozu symbolom „V“.

SWOT analýza

Nástrojom pre analýzu vonkajších a vnútorných činiteľov je v našej práci je SWOT analýza. Podklady pri tvorbe analýzy sme čerpali od mnohých autorov napr. Bielik, 2004; Haluza, 2007; Mancel, 2007 a z portálu www.euroinf.gov.sk.

3.4.2 Štatistické modely vyhodnocovania údajov

Ďalšími analytickými metódami, ktoré boli použité v tejto práci sú regresná a korelačná analýza. Zisťovali sme mieru závislosti nedostatku vína na trhu od salda zahraničného obchodu s vínom a importu vína v SR za sledované obdobie 2002 – 2010 a 2011 – 2017.

K dosiahnutiu výsledkov sme použili lineárny model. Na definovanie vzťahu dopytu a ponuky sme použili regresnú analýzu. Cieľom bolo nájsť funkčný vzťah, to

znamená priebeh závislosti, podľa ktorého sa mení závisle premenná (vysvetľovaná) so zmenou nezávisle premenných (vysvetľujúca).

Najadekvátnejšia regresná funkcia sa určila prostredníctvom najmenších štvorcov. Snažili sme sa, aby odchýlky od pôvodnej funkcie boli celkovo minimálne, tzn. súčet štvorcov odchýlok odhadovaných a nameraných hodnôt musel byť minimálny. Na základe odhadovanej regresnej funkcie bolo potrebné určiť, či je zvolený model regresie vhodný na popis vzťahu medzi premennými, čo sme zisťovali pomocou indexu determinácie (R^2). Index determinácie je ohraničený intervalom od -1 do 1. To znamená, že čím je hodnota vyššia, tým je korelácia medzi danými ukazovateľmi silnejšia. Čiže daný model má väčšiu vypovedaciu váhu:

- Ak $R^2 = 1$ závislosť medzi parametrami modelu je úplná.
- Ak $R^2 > 0$ závislosť medzi zadanými premennými je priamo úmerná.
- Ak $R^2 < 0$ nami zadané premenné budú nepriamo úmerné.
- Ak $R^2 = 0$ parametre nemajú štatisticky preukázanú závislosť.

Vynásobením indexu determinácie stupňom dostaneme dôležitý ukazovateľ nazývaný aj ako korigovaný index determinácie. Vyjadruje koľko percent v celkových zmenách závislej premennej sa vysvetlí zmenami zvolenými nezávisle premennými. Čím sa hodnota približuje k 100 %, tým je väčšia schopnosť vysvetliť zmeny závislej premennej. Regresnú analýzu sme vykonali na hladine významnosti 0,05. Hladina spoľahlivosti je 95%. Zvolený model a nezávislé premenné vysvetľujú zmeny závislej premennej s 95% pravdepodobnosťou.

Pomocou regresnej analýzy sme zistili matematický model, ktorý vysvetľuje vzájomný vzťah medzi dvoma a viacerými premennými. Za pomoci regresie v Exceli sme:

- Predpovedali správanie sledovaných hodnôt.
- Predpovedali výsledky výstupných premenných, aj tam kde neboli zadávané.
- Určili body, kde sa predpoveď výrazne odlišuje od skutočnosti.
- Zistili štatistickú závislosť medzi zadanými premennými.

Údaje o trhu sú v diplomovej práci uvádzané za Slovensko ako za celok a boli získané z prehľadov štatistického úradu SR, colnej štatistiky, komoditných a výhľadových

správ Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Výskumného ústavu vinohradníckeho a vinárskeho a Zväzu výrobcov hrozna a vína SR.

Podkladové materiály pre danú problematiku z teoretického hľadiska boli čerpané z odbornej vinohradníckej a vinárskej literatúry vo forme kníh a časopisov, ktoré sú úzko späté s problematikou v diplomovej práci.

4 Výsledky práce

Slovenské vinohradníctvo sa za posledné roky posunulo nahor a veľký posun spravili aj dnešní výrobcovia v kvalite vína, čo zabezpečuje účasť na medzinárodných súťažiach, podujatiach či workshopoch. Dôležité je však aj zvyšovať spotrebu slovenských kvalitných vín. Ešte pred samotným procesom premeny hrozna na konečný produkt – víno – existuje veľa faktorov, ktoré to ovplyvňujú. Patria medzi ne klimatické a geologické procesy, a tiež aj zmeny v oblasti dotácie, daní, a politiky. Tieto faktory ovplyvňujú tiež aj pestovanie samotného vína, čo má dopad na kvalitu vína a množstvo vína vyprodukovaného na v tuzemsku.

4.1 Analýza trhu s vínom na Slovensku

Vinohradníctvo sa sústreďuje v južnej časti Slovenska, predovšetkým v južných a juhovýchodných a juhozápadných svahoch Karpát. Slovenské víno má aj svoje korene hlboko v minulosti. Stal sa nápojom, ktorý je svojou povahou multietnický aj multikultúrny. Ocenenie slovenských vín sa za posledné roky zlepšilo, čo dokazujú nedávne výsledky v medzinárodných súťažiach. Rekordný počet vzoriek vín zaslali v roku 2018 na jednu z najprestížnejších svetových súťaží vína Vinalies Internationales Paris naši slovenskí vinári. Aj za podpory Zväzu vinohradníkov a vinárov Slovenska ich bolo 251. A rekordný sa stal aj počet medailí, ktoré získali. Kým v roku 2015 ich bolo 39 a v roku 2017 ich bolo 48. Rok 2018 sa ich počet takmer zdvojnásobil. Do vinárstiev Slovenska putuje 84 medailí, ba dokonca aj jeden titul šampióna: za Tokajskú výberovú esenciu 2000 od vinárstva Ostrožovič. Stala sa víťazom v kategórii prírodné sladké vína.

4.1.1 Situácia na strane ponuky

I keď výmera slovenských vinogradov zastupuje v dnešnej dobe iba necelé 1 % z obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy, podiel úžitkov z vinárskej produkcie tvorí približne 2,6 % HDP. V prvých rokoch samostatnej Slovenskej republiky prevládal vo vinárskom sektore export nad importom. Nadbytočná výroba vína sa vyvážala najmä do susednej krajiny – do Českej republiky. Dnešná situácia však ukazuje opak. Tuzemská výroba nevie pokryť dopyt spotrebiteľov a chýbajúce dopytované množstvo je potrebné dovážať z iných zahraničných krajín. Na pokles produkcie vplýva mnoho faktorov:

- znižovanie výmery vinogradov,

- vysoký vek výsadiieb,
- potrebné rekonštrukcie nedotknutých viníc,
- nedoriešené vlastnícke vzťahy k vinohradníckej pôde.

V súčasnej dobe je rodiacich vinohradov približne 9000 hektárov a zvyšných 4000 ha tvoria mladé, nerodiace vinice. Európska Únia vynegociovala pre Slovenskú republiku 22 227 ha plôch viníc. Z takého to dôvodu by sa mal zamerať na výsadbu nových alebo obnovu nedotknutých vinohradov. Na európskej výrobe vína sa Slovensko podieľa len slabým percentom (približne 0,5 %).

4.1.1.1 Produkcia vína

Domáca ročná výroba nedokáže pokryť dopyt, a preto sa až 50% importuje zo zahraničia. Poväčšine ide o nekvalitné vína stolového pôvodu za nízku cenu. Pred rokom 1989 sme do Českej republiky exportovali vyše 200 000 hl vína a v roku 2007 sa doviezlo z Čiech 15 600 hl. Nadbytok produkcie vína evidujeme na celom svete. Slovenskí vinári sa zameriavajú hlavne na akostné vína a vína s prívlastkom, ktoré sú kvalitou schopné konkurovať aj kvalitnejším vína zo zahraničia.

Vo výrobe vína má naša krajina pozitívne predpoklady do budúcnosti, aby sa mohlo stať v tejto oblasti poľnohospodárstva sebestačné. Krajina môže uspieť v silnom konkurenčnom boji s ostatnými, len ak bude ponúkať vína v čo najlepšej kvalite. S využitím moderných technológií a vlastných poznatkov a vedomostí sa dosiahne pokrok pri produkcii vín. Z uvedeného vyplýva, že postavenie vinohradníkov na Slovensku sa zhoršuje vzhľadom na rentabilnosť výroby hrozna. Pestovatelia hrozna, ktorí nemajú svoje vlastné spracovateľské kapacity, budú kvôli tomuto dôvodu nútení znižovať plochy obrábaných vinohradov, lebo dopestované hrozno predajú len za nízke ceny. Producenti sa stretávajú aj s problémom prichádzajúcim so stúpajúcou konkurenciou v podobe dovážaných vín. Prítomnosť dovozových vín na celkovej spotrebe postupne rastie a existuje predpoklad, že dorastie na úroveň domácej spotreby. Slovenskí producenti donedávna exportovali skoro celú výrobu do Čiech. Dnes je však všetko inak. Vývoj našich slovenských vín do Čiech výrazne klesol a výrobcovia sú vedení hľadať si ďalšie nové trhy na export. Produkcia vína bola v sledovanom období v roku 2003 a 2004 s hodnotou 515 tisíc hl. Opačne najnižšiu hodnotu produkcie sme zaznamenali v rokoch 2010/2011, a to 207 tisíc hli. Celková ponuka vína za rok 2015 a 2016 predstavovala úroveň 1636 tisíc hektolitrov. Z toho domáca produkcia tvorila 22,98 %.

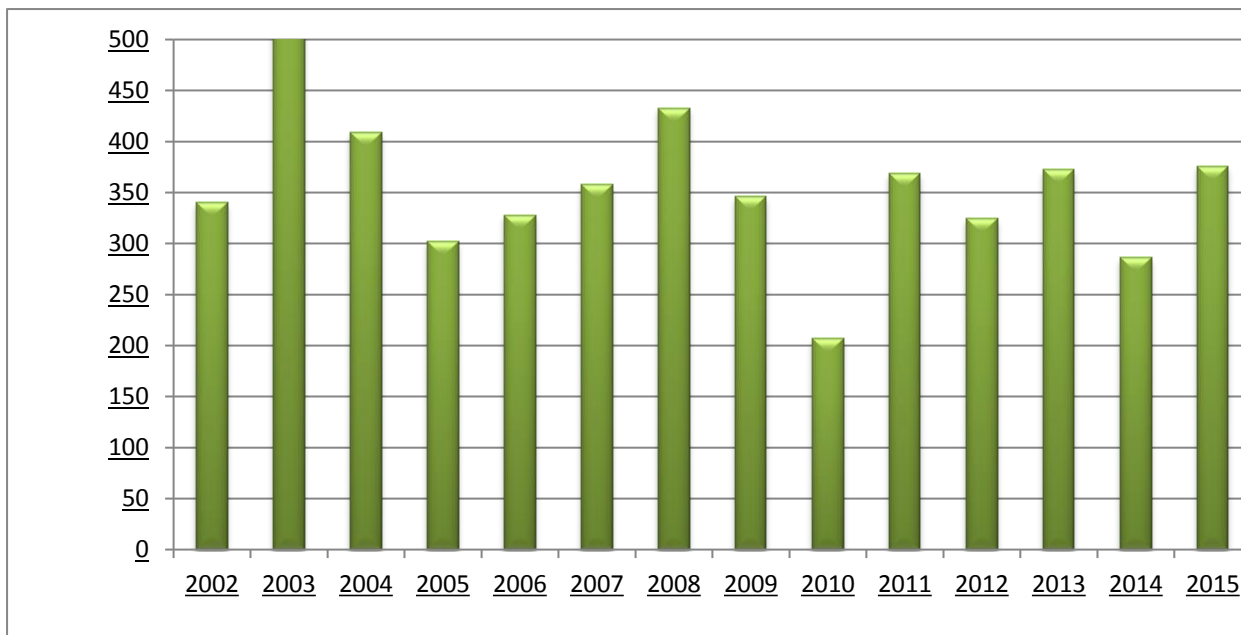
V predchádzajúcom vinárskom roku predstavovala celková ponuka vína 1713 tisíc hektolitrov. Čo značí pokles o 6%.

Podľa údajov, ktoré sme získali z portálu Colného riaditeľstva vieme povedať, že slovenskí vinohradníci a vinári dokážu zabezpečiť veľké množstvo surovín potrebných pre produkciu vína. Vedia tak prezentovať svoje vína nie len na domácom trhu, ale aj na zahraničnom. Napriek tomu nie sú schopní dostatočne pokryť rastúcu domácu spotrebu. Rok 2014 a 2015 bol úspešný nie len pre import vína, muštov a štiav, ale aj pre celkové zdroje. Výroba vína sa rástla nerovnomerne. V súčasnosti vieme povedať, že sa produkuje na Slovensku menej vína. Príčiny poklesu produkcie hrozna vieme pripísať hlavne:

- poveternostným podmienkam (dažde, mrazy, vietor),
- znižujúcim plochám vinohradov,
- zmene v legislatíve,
- zahraničnej konkurencii alebo
- finančným podmienkam.

Z celkovej produkcie vína sa víno biele podieľalo so 66,7%, víno s chráneným označením pôvodu značilo 78,2% z celkovej produkcie, víno s chráneným zemepisným označením predstavovalo iba 1,3%, vína bez chráneného označenia pôvodu malo 5,6% a zvyšné vína vrátane hroznového muštu, sektov a štiav bolo 14,8% (ÚKSÚP, 2019).

Podľa údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky (ŠÚ SR), čo sa týka naturálneho objemu výroby za roky 2002 – 2010, môžeme pri hroznovom víne spozorovať variabilný vývoj. Ak si porovnáme hraničné roky, tak došlo k jeho nárastu skoro o tretinu, hoci výroba bieleho vína poklesla. Je evidentné, že v priebehu sledovaného obdobia sa menila štruktúra produkcie hroznového vína. Kým len slovenskí farmári v roku 2004 preferovali produkciu bieleho vína (60,6%), za rok 2009 sa viac ako polovica produkcie orientovala na ostatné hroznové vína. Je nutné tu poznamenať, že jadro produkcie tvoria prevažne akostné vína, nakoľko tie slovenské stolové vína nie sú schopné cenovo konkurovať vínam podobnej kvality dovážaným zo zahraničných trhov. Slovenské vinárstvo vyrába aj ovocné vína, ich produkcia sa však za posledný rok sledovaného obdobia výrazne zredukovala. Je nutné poznamenať, že ÚKSÚP zaznamenáva produkciu vína vyrobeného výhradne z domácej suroviny.

Obr. 4 Graf bilancie vína na Slovensku (v tis. hl)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ÚKSÚP a ŠÚ SR

Z celkovej bilancie vyplýva, že za roky 2002 – 2010 výroba vína z domácej suroviny klesla o 8,7%. Za hospodársky rok 2013 a 2014 v Slovenskej republike sa vyrobilo 374 000 hl. vína z domácej produkcie. Biele víno tvorilo objem na úrovni 66,7%. Z údajov ÚKSÚP sa na domácej výrobe participovalo 78,2% víno s chráneným označením pôvodu, 1,3% s chráneným zemepisným označením, 5,6% boli vína bez chráneného označenia pôvodu či bez chráneného zemepisného označenia. Hodnotu 14,8% tvorili iné vína vrátane hroznového muštu či sektov.

Vývoj priemerných cien vína

Ceny hroznového bieleho a červeného vína sa za sledované obdobie 2002 – 2010 a 2011 – 2017 vyvíjali rovnomerne s malými odchýlkami. Z pohľadu spotrebiteľa bol najlepší za sledované obdobie rok 2002, kde cena bola 2,00 €.

Naopak, najvyššiu cenu fľaškového hroznového vína spotrebiteľ zaznamenal v rokoch 2014 a 2015, kde ceny dosahovali 2,58 eur za jeden liter vína. Ak si porovnáme sledované obdobie, vidíme, že priemerná reálna cena vína za rok 2017 je 2,48 eur, čo znamená mierny pokles cien slovenského vína.

Tab. 3 *Reálna cena vína za sledované obdobie 2002 – 2010 za 1 liter*

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Cena	2,00	2,10	2,12	2,12	2,13	2,14	2,21	2,22	2,25

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ÚKSÚP a ŠÚ SR

Tab. 4 *Reálna cena vína za sledované obdobie 2011 – 2017 za 1 liter*

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cena	2,33	2,39	2,46	2,58	2,58	2,52	2,48

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ÚKSÚP a ŠÚ SR

Vývoj priemerných odbytových cien vína nie len v sledovanom období za roky 2002 – 2010 a 2011 – 2017, ale aj dnes je závislý od množstva činiteľov ako sú napríklad výrobné náklady, priemerná cena hrozna, konkurenčné ceny vína zahraničných produktov a mnohé ďalšie. Podľa našich zistení sa na Slovensku produkujú tiché biele a červené vína, v dôsledku vysokej kvality či spotrebnej dane, ktorá sa nevyrubuje pri tichých vína. Tiché vína sú také, v ktorých je pri 20 stupňoch Celzia (°C) pretlak oxidu uhličitého nepresahuje 50 kiloPascalov (kPa). Taktiež aj na Slovensku sa produkujú šumivé vína a vermuty, ale v menšom množstve. Na vývoj priemerných cien ma vplyv aj dovážané vína zo zahraničia. V dnešnej dobe je konkurencia veľmi silná a slovenskí producenti musia vynaložiť veľa námahy, aby mohli konkurovať tým zahraničným.

Na Slovensko sa dováža víno hlavne z Európy, Afriky, zabúdať nesmieme, že na pulloch slovenských obchodov sa objavujú aj kvalitné slovenské vína, ktoré sa snažia uspokojovať potreby zákazníkov, a týchto slovenských vín pribúda čoraz viac. Tuzemskí výrobcovia kvalitné vína ponúkajú nielen na domácom, ale aj na zahraničnom trhu. Taktiež prispieva aj k vývoju priemerných cien vína.

4.1.1.2 Zahraničný obchod s hroznom

Analýza vývoja medzinárodného zahraničného obchodu potvrdila podporu niektorých dlhodobých trendov a smerov, ktoré zase určujú štruktúru komoditnej výmeny, jej objem, orientáciu a intenzitu. Najdôležitejšími ukazovateľmi zahraničného obchodu sú komoditná a územná štruktúra. Pomocou územnej štruktúry pozorujeme orientáciu

zahraničného obchodu vybranej krajiny. Je to výsledok historických väzieb, geografickej polohy a politickej orientácie krajiny. Komoditná štruktúra zahraničného obchodu indikuje podiel jednotlivých tovarov alebo skupín tovarov na celkovom dovoze a vývoze. Zvyčajne je formovaná ekonomickou veľkosťou krajiny a komparatívnymi výhodami. Vo všeobecnosti štáty s veľkou rozlohou disponujú väčším množstvom surovín a majú väčší domáci trh, čo prispieva k optimalizácii vlastnej výrobnjej základne.

Hospodársky rast Slovenska za posledné desaťročie výrazne závisí od zahraničnej spotreby a zahraničného obchodu. Slovenská republika sa charakterizuje ako malá otvorená ekonomika s minimálnymi nerastnými zdrojmi. Zahraničný obchod Slovenska zaznamenal zásadnú transformáciu, keď sa začal zameriavať na rozvinuté západné krajiny EÚ. Podľa VÚEPP vykazuje zahraničný obchod s hroznom deficit.

Slovensko sa za sledované obdobie teda v rokoch 2002 – 2010 a 2011 – 2017 prejavovalo prevažne ako výrazným importérom čerstvého hrozna zo zahraničných krajín. Hrozno sa dováža prevažne z Talianska, Maďarska a Čiech. Je to spôsobené tým, že naša vinohradnícka výroba dokáže len z polovice pokryť spotrebu hrozna a aj vína, kde pri jeho produkcii je hrozno ako základná surovina. Ďalším faktorom je cena, za ktorú dokážu hrozno v zahraničných krajinách vyprodukovať. Je to spôsobené klimatickými podmienkami a tiež aj množstvom dopestovaného hrozna za rok. Situácia zahraničného obchodu Slovenskej republiky s hroznom je zobrazená v nasledujúcich tabuľkách, ktoré zobrazujú situáciu na trhu s hroznom za sledované obdobia.

V tabuľke 7 a 8 vidíme vývoj obchodu, kde môžeme vidieť, že roky 2002 až 2009 dosiahlo všade negatívnu bilanciu ZO s hroznom.

Tab. 5 Vývoj zahraničného obchodu s hroznom za sledované obdobie 2002 – 2010
v 10 tis. kg

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Im	95,5	117,7	125,2	185,2	189,5	184,6	217,2	181,8	226,8
Ex	68,2	29,1	41,0	34,3	37,1	20,9	22,5	16,6	14,8
saldo	-27,3	-88,6	-84,2	-150,9	-152,4	-163,7	-194,7	-165,2	-212,0

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov VÚEPP

Tab. 6 Vývoj zahraničného obchodu s hroznom za sledované obdobie 2011 – 2017
v 10 tis. kg

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Im	219,2	252,1	264,5	279,5	204,6	197,2	171,8
Ex	15,5	34,1	24,8	36,1	40,9	82,5	96,6
saldo	-193,7	-218,0	-239,7	-243,4	-163,7	-114,7	-75,2

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov VÚEPP

Situácia je spôsobená malou hektárovou úrodou a tiež klimatickými podmienkami, ktoré boli tvorené najmä vyššou úrodou hrozna v okolitých krajinách. Došlo k zhoršeniu podmienok, pretože okolité krajiny začali na Slovensko vyvážať svoju nadúrodu, čím sa rapídne zhoršila obchodná bilancia.

4.1.1.3 Zahraničný obchod s vínom

V tabuľke 9 vidíme kolísavý vývoj vývozu vína a vínových produktov zo Slovenska do zahraničia. Celkový export sa vyvíja relatívne rovnomerne až na malé odchýlky. Najpriaznivejšie roky vo vinárstve sú 2014 a 2015, kde celkový export dosahuje 222 860 hl a 208 775 hl. Naopak najslabší bol rok 2010 a 2011, kde celkový vývoz dosahuje hodnotu na úrovni iba 79 272 hl 167 780 hl. Táto hodnota je z dôvodu nízkej produkcie vína z domácich zdrojov a zvýšeným dovozom vína zo zahraničia.

Nárast exportu hroznového muštu vieme sledovať vo vinárskom roku 2012 v objeme 2605 hl a 2013 v objeme 1974 hl. Mierny nárast exportu vína do zahraničia sledujeme v posledných obdobiach za roky 2014 a 2015, kde vývoz vín (najmä šumivých) putoval do Čiech a na Ukrajinu a vývoz vermutov smeroval do Čiech a Poľska.

Tab.7 Vývoz vína a vínových výrobkov SR za obdobie 2002 – 2010 v hl

Rok	Šumivé víno	Víno do 2l	Víno nad 2l	Hroznový mušt	Celkom	Vermuty	Hroznová šťava
2002	5 426	40 024	65 351	14	140 497	219	20
2003	7 697	53 831	66 701	0	139 482	45	38
2004	885	20 530	77 654	0	99 069	0	0
2005	1 600	34 485	78 753	0	114 838	21	0
2006	2 170	37 517	88 067	0	128 887	245	3 653
2007	283	98 296	80 352	0	178 931	1	4 874
2008	193	38 282	55 117	0	93 592	159	539
2009	100	53 179	74 509	0	127 788	408	457
2010	19	47 362	31 891	0	79 272	0	1

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Colné riaditeľstvo SR a MP SR

Tab. 8 Vývoz vína a vínových výrobkov SR za obdobie 2011 – 2017 v hl

rok	Šumivé víno	Víno do 2l	Víno nad 2l	Hroznový mušt	Celkom	Vermuty	Hroznová šťava
2011	4 548	72 613	70 618	1	167 780	0	1 764
2012	3 460	68 525	93 453	2 605	168 043	21	463
2013	344	100 613	98 183	1 974	201 116	102	155
2014	165	115 554	107 021	4	222 860	116	543
2015	211	100 890	107 674	0	208 775	847	141
2016	358	103 230	110 978	0	214 567	521	162
2017	703	99 113	115 330	2	215 148	601	112

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Colné riaditeľstvo SR a MP SR

Vývoj dovozu vína a vínových produktov na Slovensko za sledované obdobie 2002 – 2010 a 2011 – 2017 a nevyvíja rovnomerne podobne ako to bolo pri exporte. Vo vinárskom roku 2014 sa na Slovensko zo zahraničných krajín doviezlo 1 036 448 hl. Opakom je rok 2003, kde sa doviezlo na Slovensko o objeme 128 230 hl. Dnes sa dováža viac hroznového muštu ako bolo pri začiatkoch sledovaného obdobia. Na slovenské územie sa doviezlo 59,3 % šumivých vín z Talianska a 19,4 % z Nemecka. Vermuty sa do tuzemska importujú najmä z Nemecka a Talianska. V priemere sa na Slovensko dnes dovážajú vína najmä z Talianska, Maďarska, Francúzska, Bulharska a Moldavska.

Tab. 9 Dovoz vína a vínových výrobkov do SR za sledované obdobie 2002 – 2010 v hl

Rok	Šumivé víno	Víno do 2l	Víno nad 2l	Hroznový mušt	Celkom	Vermuty	Hroznová šťava
2002	949	45 249	94 299	0	270 000	15 394	114 269
2003	1 056	49 015	89 181	230	128 230	11 886	30 004
2004	3 480	91 361	115 408	0	210 249	7 988	16 609
2005	6 702	146 501	189 594	0	342 797	19 352	11 255
2006	7 060	188 484	201 642	4 144	397 064	16 551	19 843
2007	11 022	228 736	164 945	5 939	410 542	19 111	29 894
2008	7 674	249 460	105 757	10 905	373 796	21 938	18 631
2009	13 049	294 544	126 794	5 705	440 091	22 933	6 650
2010	10 044	554 032	148 641	60 425	773 142	15 225	24 283

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Colné riaditeľstvo SR a MP SR

Kým vývoz šumivých vín sa zvýšil o necelých 28 % opak ich dovoz klesol o 30,5%. Saldo bolo záporné, čo predstavuje približne – 3826 tis. Eur. Dovoz vína do 2 litrov klesol o 24,3%, aj vývoz klesol tiež na hodnotu 12,7%.

Tab. 20 Dovoz vína a vínových výrobkov do SR za sledované obdobie 2011 – 2017 v hl

Rok	Šumivé víno	Víno do 2l	Víno nad 2l	Hroznový mušt	Celkom	Vermuty	Hroznová šťava
2011	14 513	490 343	131 919	26 089	662 864	12 280	23 639
2012	13 424	339 701	173 459	39 132	580 294	12 795	29 618
2013	15 357	371 788	474 366	40 195	901 706	14 137	57 250
2014	20 376	437 870	528 335	150 366	1 036 448	10 467	38 592
2015	14 155	331 476	352 212	37 429	740 272	8 595	1 551
2016	16 920	360 102	369 110	38 889	785 021	8 520	1 023
2017	12 035	228 510	271 540	24 796	536 881	7 410	956

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Colné riaditeľstvo SR a MP SR

Vo vinárskom roku 2015 a 2016 Slovensko hroznový mušt do zahraničia nevyvážal. Hoci dovoz hroznového muštu sa za tieto roky zmenšil o 75,1 %. Saldo pokleslo o 37,5 % na – 1553 eur. Vermút sa z tuzemska vyviezol v objeme 601 hl. Pri importe a exporte s hroznom a vínom sú hodnoty salda dlhodobo záporné. Mierne vzrástol záporne saldo šumivého vína o 0,2%. V zahraničnom obchode s Vermútmí dosahujú hladné saldo a pri hroznovej šťave záporne saldo kleslo o 33,6 % (VÚEPP,2017).

4.1.2 Situácia na strane dopytu

Globálny trh s vínom rovnako ako aj väčšina iných trhov je riadená trhovou silou. Vzhľadom k tomu, že máme obrovské množstvo producentov a spotrebiteľov hroznového vína, hovoríme tu o konkurenčnom trhu. Toto veľké množstvo účastníkov na trhu zabezpečuje, že každý subjekt má len malý vplyv na trhovú cenu (Mankiw, 2011). Domáca výroba nevie pokryť dopyt spotrebiteľov a chýbajúce dopytované množstvo sa musí dovážať z iných štátov. Pre vinárstvo je dôležité vyvolať u spotrebiteľov záujem o ďalšie druhy vín a poznanie aj enologických skúseností. Asociácia somelierov Slovenska a Zväz výrobcov vína Slovenska sa snažia zvyšovať úroveň vinárstva pomocou rôznych odborných kurzov, workshopov a súťaží. O zvyšovanie vzdelania v odbore vinárstva majú na starosti Stredná vinársko-ovocinárska škola Modra a Stredná odborná škola vinársko-

ovocinárska vo Viničkách, ďalej Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva, Fakulta biotechnológie a potravinárstva na SPU v Nitre a taktiež aj dlhodobo Fakulta chemickej a potravinárskej technológie na STU v Bratislave.

4.1.2.1 Vývoj cenovej hladiny

Vinárstvo patrí u nás k veľmi významným odvetviam rastlinnej výroby. Na našom území má bohatú tradíciu a dorábajú sa tu kvalitné vína. Aj keď výmera vinohradov dnes má iba necelé percento z obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy, podiel úžitkov z vinárskej výroby tvorí približne 2,8 % HDP. Podľa zistení, spotrebitelia prechádzajú čoraz viac od bielych vín k červeným vínam, dokonca k ružovým vínam. V priebehu sledovaných rokov sa priemerná cena vína výrazne nezmenila, zatiaľ čo priemerná mzda sa z roka na rok zvyšuje. Čo pre spotrebiteľa znamená relatívne väčšiu dostupnosť. K uvedenému názoru sa pripája aj autorka Bujňáková (2009), ktorá vidí pokles vinárstva aj v dlhotrvajúcej rozdielnosti v mzdovej oblasti. Poklesom produkčnej schopnosti vinárskych podnikov a zvyšovaním rozdielov medzi regionálnymi a medziročnými hospodárskymi výsledkami v spoločnostiach.

Podľa zistení ŠÚ SR, z makroekonomického hľadiska ekonomika Slovenska, vyjadrená HDP, v roku 2017 medziročne zaznamenala nárast v bežných a stálych cenách. Priemerná miera inflácie v roku 2017 dosiahla 1,3 % a medziročne narástla o 1,8 b. Tým sa v roku 2016 ukončilo 3-ročné obdobie deflácie, čo predstavuje zápornú hodnotu miery inflácie. Počet zamestnaných vo vinárstve SR sa zvýšil na približne 6 570 osôb za rok 2017. V roku 2017 sa priemerná nominálna mesačná mzda pracovníka vo vinárstve SR medziročne zvýšila o 4,6 % na 954 € (za rok 2016 z 912 €) oproti roku 2016. Pomalšie ako nominálna sa zvýšila reálna mzda (3,3%). V nasledujúcich tabuľkách si uvedieme makroekonomické ukazovatele priemernej mzdy a inflácie na Slovensku za sledované obdobie rokov 2002 – 2010 a 2011 – 2017.

Tab. 31 Priemerná mesačná mzda na obyvateľa za sledované obdobie 2002 – 2010 v eur

Roky	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Priemerná mzda	448,5	476,8	525,3	573,4	622,8	668,7	723,0	744,0	769,0

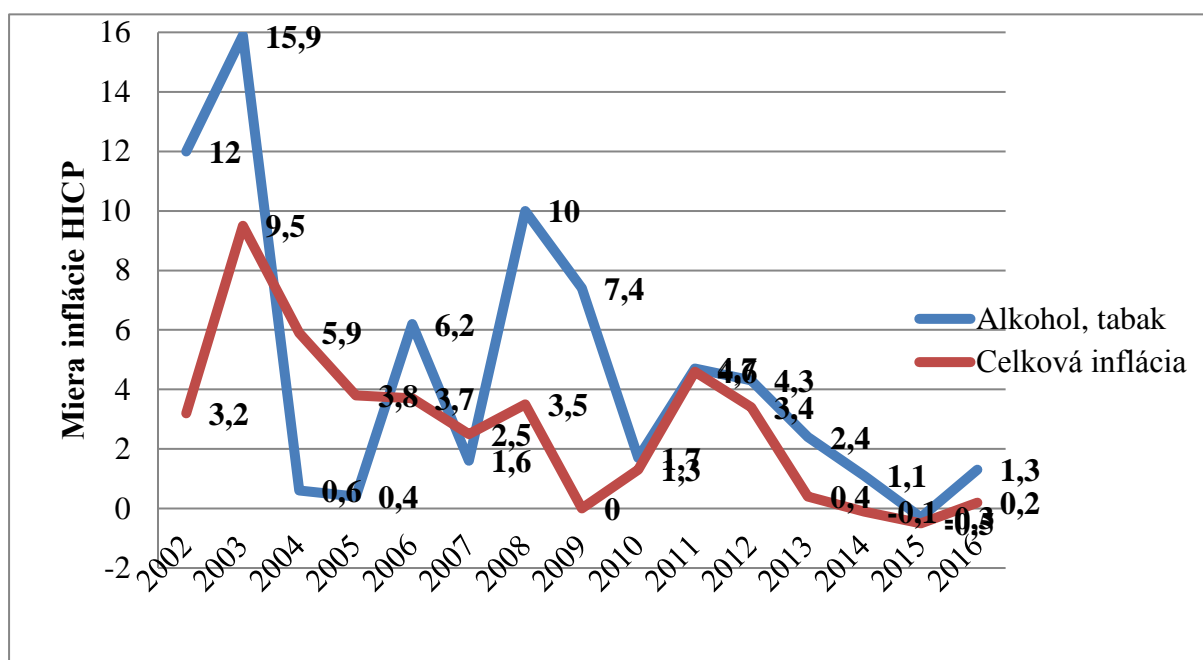
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Tab. 42 Priemerná mesačná mzda na obyvateľa za sledované obdobie 2011 – 2017 v eur

Roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Priemerná mzda	448,5	476,8	525,3	573,4	622,8	668,7	723,0

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Ako uvádza ŠÚ SR, vývoj inflácie v rokoch 2002 – 2010 bol ovplyvňovaný viacerými trhovými aj netrhovými determinantmi. Na výšku inflácie vplývali aj vývoj cien v produktovej sfére. V rokoch 2009 prišlo k prudkému poklesu cien potravinárskych výrobkov a alkoholických a nealkoholických nápojov o 3,2 %. Na vývoj inflácie mali vplyv aj netrhové determinanty ako opatrenia vlády, regionálnej samosprávy ovplyvňujúce výšku cien tovarov. Medzi hlavné opatrenia vlády, ktoré majú vplyv na vývoj cien, patrí daňová politika. Zvyšovanie cien alkoholických nápojov, medzi ne patrí aj víno bolo spôsobené najmä administratívnymi opatreniami SR vo forme zvyšovania spotrebných daní z vína, liehu. (ŠÚ SR, 2011).

Obr. 5 Miera inflácie – Index spotrebiteľských cien

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Euroarea Statistics

Harmonizovaný index spotrebiteľských cien bol uvedený v grafe na podskupinu „alkoholické nápoje, tabak“ pre ročnú mieru zmeny. Zistené údaje z portálu Eurostat následne uvádzame v grafe. Index meria, ako sa v priebehu sledovaného obdobia 2002 – 2017 mení priemerná cena koša spotrebiteľských tovarov a služieb nakupovaných domácnosťami. Cieľom je udržiavať v strednodobom horizonte ročnú mieru inflácie meranej HICP na úrovni nízke, ale blízkej 2 % (Eurostat, 2018).

4.1.2.2 Spotreba vína

Spotreba vína je spojená najmä s výrobou a konzumáciou kvalitných vín buď zo Slovenska alebo aj zo zahraničia. V roku 2003 zaznamenávame najnižšiu spotrebu hroznového vína na Slovensku a hodnotou 10,0 litra (l) na jedného obyvateľa. Naopak, v roku 2014 spotreba vína na jedného obyvateľa sa zvýšila na 18,6 l a celková spotreba predstavovala 100 967 l. V porovnaní s rokom 2015, kde spotreba vína na jedného obyvateľa klesla o 2,9 l (pokles -15,6%) a celková spotreba medziročne klesla na 80 210 l, pokles predstavoval 20 757 l vína oproti predchádzajúcemu roku 2014 (-20,6%).

Tab. 53 Spotreba vína na jedného obyvateľa za sledované obdobie 2002 – 2010 v l

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Víno hroznové	10,10	10,00	10,30	10,20	12,20	11,50	11,40	12,70	13,20

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

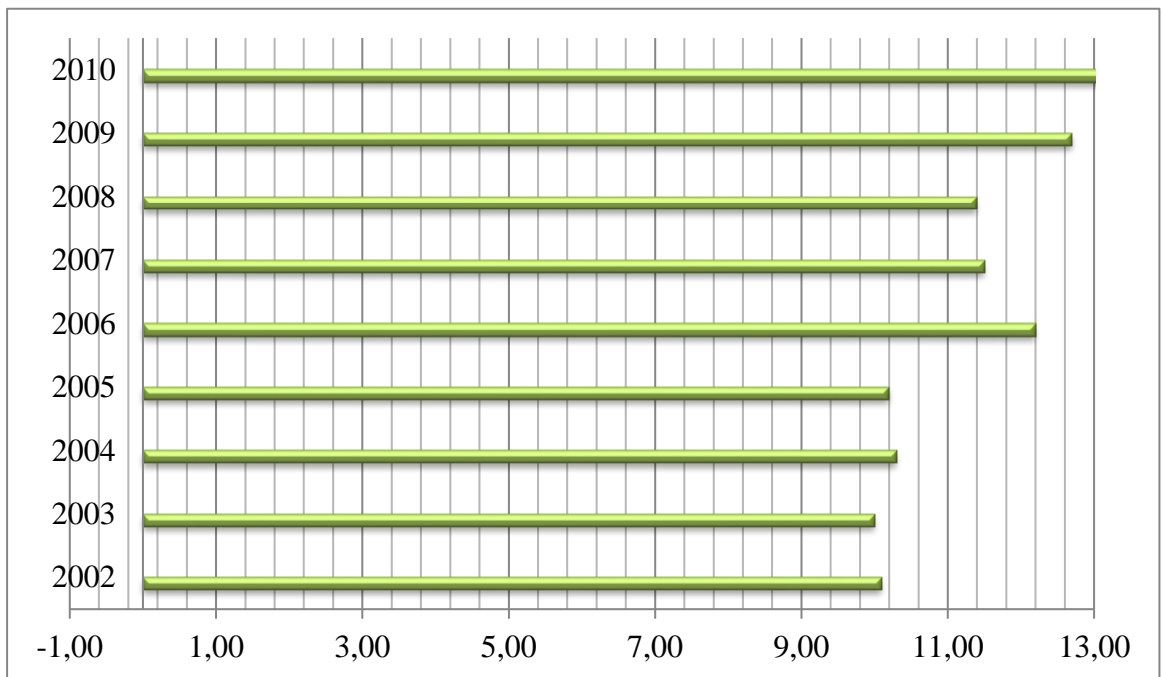
Tab. 64 Spotreba vína na jedného obyvateľa za sledované obdobie 2011 – 2017 v l

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Víno hroznové	13,30	12,80	13,00	18,60	15,70	15,50	17,50

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

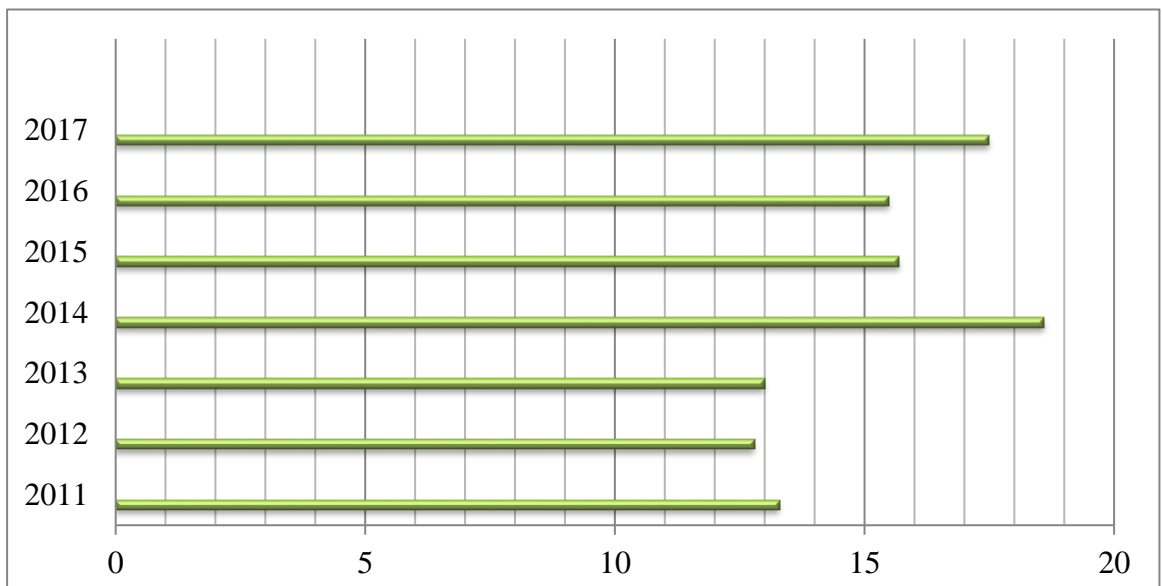
Aj napriek tomu, že spotreba vína na Slovensku za posledné roky mierne rastie, vidíme, že v roku 2017 spotreba vína na jedného Slováka predstavovala až 17,50 l ročne. Slovensko však v spotrebe vína zaostáva za inými krajinami. Podľa ŠÚ SR v spotrebe vína má značné prvenstvo Luxembursko so svojimi 49,8 l vína na jedného obyvateľa. Na druhom mieste sa umiestnilo Portugalsko so 44,1 l a na treťom mieste je Francúzsko so

spotrebou vína 43,3 l. Slovensko sa umiestnilo na 20. mieste s viac ako 17 l vína na jedného obyvateľa. Najnižšie hodnoty spotreby vína zaznamenávame v Poľsku, kde spotreba vína je len 2,4 l na jedného obyvateľa. (Inmedio.sk, 2017)

Obr. 6 Spotreba vína na obyvateľa za sledované obdobie 2002 – 2010 v l

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Obr. 7 Spotreba vína na obyvateľa za sledované obdobie 2011 – 2017 v l

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Spotrebu vína ovplyvňuje mnoho faktorov. Medzi ne radíme:

- priemernú cenu vína,
- priemernú mzdu spotrebiteľa,
- chuť, farba, kvalita,
- preferencia domácich alebo zahraničných vín.

Spotrebu vína zvyšujú aj blahodarné účinky na zdravie spotrebiteľa. Jeho konzumácia prispieva k správnej výžive človeka, pôsobí pozitívne na tráviaci systém aj po psychickej stránke človeka vidíme zlepšenie. Víno predstavuje teda najpriaznivejší alkoholický nápoj, ktorý už oddávna považujeme za hodnotný nápoj (Farkaš, 2002).

Dnes sa v našich predajniach objavujú nielen domáce kvalitné vína, ale tiež aj vína z mnohých členských a mimo členských krajín EÚ. Predovšetkým sú to vína z Čiech, Talianska, Maďarska, Bulharska či Francúzska. Príčinou poklesu spotreby domácich vín môže byť zmena v legislatíve alebo aj nové označovanie vín. I keď sa v budúcnosti predpokladá zvýšenie dovozu vín zo zahraničia, potrebné je zabezpečiť, aby spotrebiteľia naďalej vytvárali dopyt po slovenských kvalitných hroznových vínach, tým sa potom zvýši aj ich spotreba.

Tabuľka 75 Spotreba iného alkoholu nad 40% za sledované obdobie 2002 – 2010 v l

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Iný alkohol nad 40%	10,8	9,0	10,6	13,5	10,7	12,8	13,8	11,7	11,6

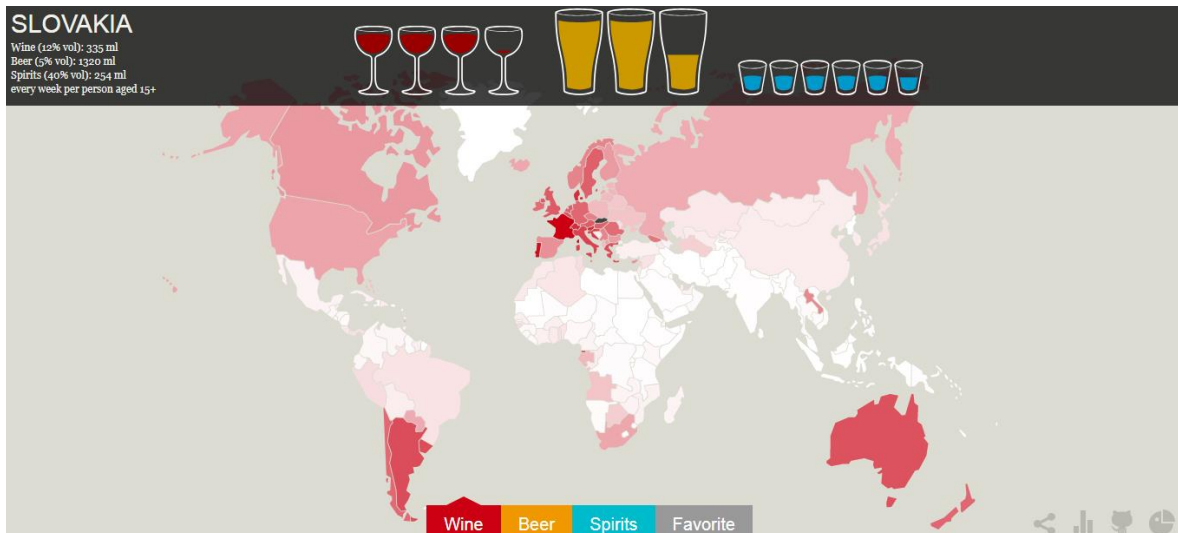
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

Tabuľka 86 Spotreba iného alkoholu nad 40% za sledované obdobie 2011 – 2017 v l

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Iný alkohol nad 40%	11,3	10,9	10,5	10,3	10,6	13,2	13,0

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR

V predchádzajúcich dvoch tabuľkách sledujeme spotrebu iného alkoholu na jedného obyvateľa za sledované obdobie. Tieto údaje neskôr budeme potrebovať pri regresnej analýze, kde daný údaj použijeme ako nezávislú premennú pri výpočte. Pomocou regresnej analýzy sledujeme dopyt na trhu s vínom.

Obr. 8 Mapa prehľadu alkoholických nápojov pre Slovensko

Zdroj: <https://ghostinthedata.com/alcoholmap/>

Na obrázku vidíme mapu sveta, kde Slovensko predstavuje zoznam konzumácie vína a iných alkoholických nápojoch. Kde priemerný Slováč vypije za rok 335 ml vína a 254 ml iného alkoholu (viac ako 40% alkoholu).

4.2 Modelovanie a verifikácia

V časti modelovanie a verifikácia si zhrnieme perspektívu vývoja ako na strane dopytu, tak na strane ponuky. V závere si uvedieme konkurencieschopnosť slovenských výrobcov vína.

4.2.1 Perspektívy vývoja na strane dopytu

Pomocou regresnej analýzy skúmame dopyt na trhu s vínom. Zameriame sa na spotrebu vína a na premenné, ktoré ich ovplyvňujú, a to spotrebu iného alkoholu na jedného obyvateľa. V našom prípade si zvolíme alkohol nad 40%. Pri analyzovaní použijeme lineárny model, ktorý najlepšie vysvetlí nezávisle premenné. Odhadujeme

rovnici dopytu prostredníctvom nezávislých premenných. Tie čerpáme z portálov Štatistického úradu Slovenskej republiky, Colnej správy, Eurostatu, Ministerstva financií SR a situačných výhľadových správ zo stránky VÚEPP.

Vstupnými údajmi regresnej analýzy, pomocou ktorých odhadujeme funkciu dopytu boli závislé a nezávislé premenné za sledované obdobia 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Za závislú vysvetľovanú premennú si zvolíme spotrebu vína na jedného obyvateľa a za nezávislé vysvetľujúce premenné si volíme a spotrebu iného alkoholického nápoja a časovú premennú máme $1/t$, ktorá je zahrnutá z dôvodu zachytenia výsledkov.

Nasledujúce tabuľky obsahujú výpočet závislých a nezávislých premenných pomocou regresnej analýzy, ktorú vypočítame pomocou excelovského vzorca na regresiu. Jednotlivé výpočty zobrazujeme v dvoch tabuľkách pre lepšiu prehľadnosť za sledované obdobia 2002 – 2010 a 2011 – 2017.

Tab. 97 Regresná štatistika pri odhade funkcie dopytu za sledované obdobie 2002 – 2010

Regresná štatistika za sledované obdobie 2002 - 2010	
Násobné R	0,988748421
Hodnota spoľahlivosti R	0,977623440
Nastavená hodnota spoľahlivosti R	0,834766297
Chyba strednej hodnoty	0,30077457
Pozorovanie (v rokoch)	9
Regresná funkcia	$y=b_0+b_1x$
Regresná funkcia dopytu	$y=10,1901 + 0,106498x$

Zdroj: Vlastné spracovanie

Zisťujeme či existuje závislosť medzi spotrebou vína na jedného obyvateľa a spotrebou iného alkoholu na jedného spotrebiteľa. Závislé premenná Y (vysvetľovaná) je spotreba vína na obyvateľa. Výstup regresnej a korelačnej analýzy sa skladá z 3 častí. Prvá časť tvorí výstup korelačnej analýzy, druhú časť je výstup ANOVA, kde testujeme vhodnosť použitého modelu. Tretia časť je celkový výstup regresnej analýzy.

V tabuľke vidíme výstup excelovského dokumentu. Regresná funkcia má tvar $y=10,1901 + 0,106498 x$. Hodnota Intercept $b_0 = 10,1901$ hovorí, že keby bola spotreba iného alkoholu nulová, spotreba vína by bola 10,1901 l na jedného obyvateľa ročne.

Hodnota X Variable 1, tzn. $b_1 = 0,106498$ hovorí, ak sa spotreba vína zvýši o 1 eur/l, tak sa spotreba alkoholu zníži o 0,106498 eur. Nulové hypotézy, ktoré sú v rámci analýzy testované, sa týkajú významnosti alokujúcej konštanty. Pričom nulová hypotéza tvrdí nevýznamnosť koeficienta a alternatívna hypotéza jeho významnosť. K vyhodnoteniu tvrdení poslúžia 0,05. Nasvedčuje tomu, že P-value (P-hodnoty). P-hodnoty pre konštantu je $0,0285 < 0,05$ čo zn., že konštanta je štatisticky významná. Ak sa spotreba vína na obyvateľa zvýši o 1 eur/l, tak s 95 %-nou pravdepodobnosťou sa zníži spotreba iného alkoholu od 0,629 eur do 0,842 eur. Tieto výsledky sa týkajú korelačnej analýzy.

Dopyt po vínovom nápoji odhadujeme pomocou lineárneho modelu regresnej analýzy. Korelačný koeficient (Násobné R) v našom prípade predstavuje za sledované obdobie 2002 – 2010 hodnotu 0,988 čo predstavuje vysoký stupeň tesnosti. Hodnota koeficientu determinácie (Hodnota spoľahlivosti R) vysvetľuje variabilitu približne 98 % za sledované obdobie 2002 – 2010. Pomocou korigovaného indexu determinácie sú zmeny v časovom rade dopytovaného množstva vysvetlené nezávislými premennými na 83% (roky 2002 – 2010). Odhadujeme závislú premennú spotrebu vína a nezávislú premennú čo predstavuje spotreba iného nápoja. U nás to predstavuje spotrebu alkoholického nápoja nad 40% alkoholu na jedného obyvateľa.

Chyba strednej hodnoty má byť čo najmenšia. Analýzy závislosti medzi spotrebou vína a spotrebou iného alkoholu bola realizovaná za obdobie 9 rokov. V časti ANOVA testujeme nulovú hypotézu. Tá tvrdí, že model, ktorý volíme na vysvetlenia závislosti nie je vhodný (alternatíva $<$ hypotéza tvrdí opak). F test je u nás $0,01254 < 0,05$, t.j. H_0 zamietame, čo znamená, že model bol pri hladine významnosti $\alpha = 0,05$ správny.

Zisťujeme či existuje závislosť medzi spotrebou vína na jedného obyvateľa a spotrebou iného alkoholu na jedného spotrebiteľa. Závislé premenná Y (vysvetľovaná) je spotreba vína na obyvateľa. Výstup regresnej a korelačnej analýzy sa skladá z 3 častí. Prvá časť tvorí výstup korelačnej analýzy, druhú časť je výstup ANOVA, kde testujeme vhodnosť použitého modelu. Tretia časť je celkový výstup regresnej analýzy.

Tab. 18 Regresná štatistika pri odhade funkcie dopytu za sledované obdobie 2011 – 2017

Regresná štatistika za sledované obdobie 2011 – 2017	
Násobné R	0,988242589
Hodnota spoľahlivosti R	0,976623415
Nastavená hodnota spoľahlivosti R	0,776623415
Chyba strednej hodnoty	2,01023679
Pozorovanie (v rokoch)	7
Regresná funkcia	$y=b_0+b_1x$
Regresná funkcia dopytu	$y=11,2843 +0,370717x$

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na obrázku vidíme výstup excelovského dokumentu. Regresná funkcia má tvar $y=11,2843 + 0,370717 x$. Hodnota Intercept $b_0 = 11,2843$ hovorí, že keby bola spotreba iného alkoholu nulová, spotreba vína je 11,2843 l na jedného obyvateľa ročne.

Hodnota X Variable 1, tzn. $b_1= 0,370717$ hovorí, ak sa spotreba vína zvýši o 1 eur/l, tak sa spotreba alkoholu zníži o 0,370717 eur. Nulové hypotézy, ktoré sú v rámci analýzy testované, sa týkajú významnosti alokujúcej konštanty. Pričom nulová hypotéza tvrdí nevýznamnosť koeficienta a alternatívna hypotéza jeho významnosť. K vyhodnoteniu tvrdení poslúžia 0,05. Nasvedčuje tomu, že P-value (P-hodnoty). P-hodnoty pre konštantu je $0,03186 < 0,05$ čo zn., že konštantu je štatisticky významná. Ak sa spotreba vína na obyvateľa zvýši o 1€/l, tak s 95 %-nou pravdepodobnosťou sa zníži spotreba iného alkoholu od 2,027 eur do 2,769 eur. Tieto výsledky sa týkajú korelačnej analýzy.

Dopyt po vínovom nápoji odhadujeme pomocou lineárneho modelu regresnej analýzy. Korelačný koeficient (Násobné R) v našom prípade predstavuje za sledované obdobie 2011 – 2017 hodnotu 0,997. Hodnota koeficientu determinácie (Hodnota spoľahlivosti R) vysvetľuje variabilitu za roky 2011 – 2017 je to hodnota približne 99%. Pomocou korigovaného indexu determinácie sú zmeny v časovom rade dopytovaného množstva vysvetlené nezávislými premennými na 78% (roky 2011 – 2017). Odhadujeme závislú premennú spotrebu vína a nezávislú premennú čo predstavuje spotreba iného nápoja. U nás to predstavuje spotrebu alkoholického nápoja nad 40% alkoholu na jedného

obyvateľa. Chyba strednej hodnoty má byť čo najmenšia. Analýzy závislosti medzi spotrebou vína a spotrebou iného alkoholu bola realizovaná za obdobie 7 rokov. V časti ANOVA testujeme nulovú hypotézu. Tá tvrdí, že model, ktorý volíme na vysvetlenia závislosti nie je vhodný (alternatíva < hypotéza tvrdí opak). F test je u nás $0,0689 < 0,05$, t.j. H_0 zamietame, čo znamená, že model bol pri hladine významnosti $\alpha = 0,05$ správny.

4.2.2 *Perspektívy vývoja na strane ponuky*

Pomocou regresnej analýzy skúmame ponuku na trhu s vínom. Zameriame sa na produkciu vína a na premenné, ktoré ich ovplyvňujú, a to dovoz vína zo zahraničia. Pri analyzovaní použijeme lineárny model, ktorý najlepšie vysvetlí nezávisle premenné. Odhadujeme rovnicu ponuky prostredníctvom nezávislých premenných. Tie čerpáme z portálov Štatistického úradu Slovenskej republiky, Colnej správy, Colného riaditeľstva, Eurostatu, Ministerstva financií SR a situačných výhľadových správ zo stránky VÚEPP.

Vstupnými údajmi regresnej analýzy, pomocou ktorých odhadujeme funkciu ponuky sú závislé a nezávislé premenné za sledované obdobia 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Za závislú vysvetľovanú premennú si zvolíme produkciu vína v tisícoch hektolitroch a za nezávislé vysvetľujúce premenné si volíme dovoz vína zo zahraničia a časovú premennú máme $1/t$, ktorá je zahrnutá z dôvodu zachytenia výsledkov.

Nasledujúce tabuľky obsahujú výpočet závislých a nezávislých premenných pomocou regresnej analýzy, ktorú vypočítame pomocou excelovského vzorca na regresiu. Jednotlivé výpočty zobrazujeme v dvoch tabuľkách pre lepšiu prehľadnosť za sledované obdobia 2002 – 2010 a 2011 – 2017.

Zisťujeme či existuje závislosť medzi produkciou vína a dovozom vína zo zahraničia. Závislé premenná Y (vysvetľovaná) je produkcia vína. Výstup regresnej a korelačnej analýzy sa skladá z 3 častí. Prvú časť tvorí výstup korelačnej analýzy, druhú časť je výstup ANOVA, kde testujeme vhodnosť použitého modelu. Tretia časť je celkový výstup regresnej analýzy.

Tab. 109 Regresná štatistika pri odhade funkcie ponuky za sledované obdobie 2002 – 2010

Regresná štatistika za sledované obdobie 2002 – 2010	
Násobné R	0,508381
Hodnota spoľahlivosti R	0,258451
Nastavená hodnota spoľahlivosti R	0,152516
Chyba strednej hodnoty	19,947575
Pozorovanie (v rokoch)	9
Regresná funkcia	$y=b_0+b_1x$
Regresná funkcia dopytu	$y=450,5680 +0,2052x$

Zdroj: Vlastné spracovanie

V tabuľke vidíme výstup excelovského dokumentu. Regresná funkcia má tvar $y=450,5680 +0,2052 x$. Hodnota Intercept $b_0 = 450,5680$ hovorí, že ak sa zvýši dovoz vína zo zahraničia o 1 hl, tak sa ponúkané množstvo zvýši o 0,2052.

Hodnota X Variable 1, tzn. $b_1= 0,2052$ hovorí, ak sa produkcia vína zvýši o 1 eur/hl, tak sa dovoz vína zníži o 0,2052. Nulové hypotézy, ktoré sú v rámci analýzy testované, sa týkajú významnosti alokujúcej konštanty. Pričom nulová hypotéza tvrdí nevýznamnosť koeficienta a alternatívna hypotéza jeho významnosť. K vyhodnoteniu tvrdení poslúžia 0,05. Nasvedčuje tomu, že P-value (P-hodnoty). P-hodnota pre konštantu je $0,01623 < 0,05$ čo zn., že konštantu je štatisticky významná. Ak sa produkcia vína zvýši o 1 eur/hl, tak s 95%-nou pravdepodobnosťou sa zníži dovoz vína zo zahraničia od 323,5472 hl do 577,5889 hl.

Ponuku odhadujeme pomocou lineárneho modelu regresnej analýzy. Korelačný koeficient (Násobné R) v našom prípade predstavuje za sledované obdobie 2002 – 2010 hodnotu 0,5083 čo predstavuje stredný stupeň tesnosti. Hodnota koeficientu determinácie (Hodnota spoľahlivosti R) vysvetľuje variabilitu približne 26 % za sledované obdobie 2002 – 2010. Pomocou korigovaného indexu determinácie sú zmeny v časovom rade ponúkaného množstva vysvetlené nezávislými premennými na 15% (roky 2002 – 2010). Odhadujeme závislú premennú produkciu vína a nezávislú premennú čo predstavuje dovoz

vína zo zahraničia. Môžeme zhodnotiť, že postupom času sa prírastky produkcie vína zvyšujú a dovoz vína sa znižuje. Chyba strednej hodnoty má byť čo najmenšia. Analýzy závislosti medzi produkciou vína a dovozom vína je realizovaná za obdobie 9 rokov. V časti ANOVA testujeme nulovú hypotézu. Tá tvrdí, že model, ktorý volíme na vysvetlenia závislosti nie je vhodný (alternatíva < hypotéza tvrdí opak). F test je u nás $0,01623 < 0,05$, t.j. H_0 zamietame, čo znamená, že model bol pri hladine významnosti $\alpha = 0,05$ správny.

Tab. 110 Regresná štatistika pri odhade funkcie ponuky za sledované obdobie 2011 – 2017

Regresná štatistika za sledované obdobie 2011 – 2017	
Násobné R	0,866077
Hodnota spoľahlivosti R	0,687582
Nastavená hodnota spoľahlivosti R	0,536902
Chyba strednej hodnoty	1,030471
Pozorovanie (v rokoch)	7
Regresná funkcia	$y=b_0+b_1x$
Regresná funkcia dopytu	$y= 287,0161+0,2240x$

Zdroj: Vlastné spracovanie

Zisťujeme či existuje závislosť medzi produkciou vína a dovozom vína zo zahraničia. Závislé premenná Y (vysvetľovaná) je produkcia vína. Výstup regresnej a korelačnej analýzy sa skladá z 3 častí. Prvú časť tvorí výstup korelačnej analýzy, druhú časť je výstup ANOVA, kde testujeme vhodnosť použitého modelu. Tretia časť je celkový výstup regresnej analýzy. Hodnoty sú uvedené v tisíckach hektolitroch.

V tabuľke vidíme výstup excelovského dokumentu. Regresná funkcia má tvar $y=287,0161 +0,2240 x$. Hodnota Intercept $b_0 = 287,0161$ hovorí, že ak sa zvýši dovoz vína zo zahraničia o 1 hl, tak sa ponúkané množstvo zvýši o 0,2240.

Hodnota X Variable 1, tzn. $b_1= 0,2240$ hovorí, ak sa produkcia vína zvýši o 1 eur/hl, tak sa dovoz vína zníži o 0,2240. Nulové hypotézy, ktoré sú v rámci analýzy testované, sa týkajú významnosti alokujúcej konštanty. Pričom nulová hypotéza tvrdí nevýznamnosť koeficienta a alternatívna hypotéza jeho významnosť. K vyhodnoteniu tvrdení poslúžia 0,05. Nasvedčuje tomu, že P-value (P-hodnoty). P-hodnoty pre konštantu

je $0,044 < 0,05$ čo zn., že konštanta je štatisticky významná. Ak sa produkcia vína zvýši o 1 eur/hl, tak s 95 %-nou pravdepodobnosťou sa zníži dovoz vína zo zahraničia od 126,0517 hl do 223,2017 hl.

Ponuku odhadujeme pomocou lineárneho modelu regresnej analýzy. Korelačný koeficient (Násobné R) v našom prípade predstavuje za sledované obdobie 2011 – 2011 hodnotu 0,86607 čo predstavuje stredný stupeň tesnosti. Hodnota koeficientu determinácie (Hodnota spoľahlivosti R) vysvetľuje variabilitu približne 69 % za sledované obdobie 2011 – 2017. Pomocou korigovaného indexu determinácie sú zmeny v časovom rade ponúkaného množstva vysvetlené nezávislými premennými na 54 % (roky 2011 – 2017). Odhadujeme závislú premennú produkciu vína a nezávislú premennú čo predstavuje dovoz vína zo zahraničia. Chyba strednej hodnoty má byť čo najmenšia. Analýzy závislosti medzi produkciou vína a dovozom vína je realizovaná za obdobie 7 rokov. V časti ANOVA testujeme nulovú hypotézu. Tá tvrdí, že model, ktorý volíme na vysvetlenia závislosti nie je vhodný (alternatíva < hypotéza tvrdí opak). F test je u nás $0,044 < 0,05$, t.j. H_0 zamietame, čo znamená, že model bol pri hladine významnosti $\alpha = 0,05$ správny.

4.2.3 *Konkurencieschopnosť slovenských výrobcov vína*

Z pohľadu konkurencieschopnosti slovenského vinohradníctva je dôležité poukázať aj na fakt, že Slovenská republika dosahuje v tejto oblasti komparatívne výhody oproti výrobcom z EÚ alebo producentom z tretích krajín. Na ich zmeranie a následne interpretovanie použijeme ukazovateľ RCA (Revealed Competitive Advantages), ktorý vypovedá o tom, či daná komodita z danej krajiny má v porovnaní s daným zoskupením krajín EÚ komparatívnu výhodu alebo nevýhodu na trhu s agrárnymi komoditami.

Nasledujúce tabuľky nám porovnávajú konkurencieschopnosť Slovenskej republiky na trhu s vínom so štátmi EÚ, kde môžeme vidieť, že na danom trhu v rokoch 2002/2006 – 2009 nedosahujeme žiadnu komparatívnu výhodu. Opačná situácia je v sledovanom období za roky 2003, 2011, 2013 – 2017, kde dosahujeme komparatívne výhody. Je to spôsobené hlavne veľkou úrodou hrozna a veľkou hektárovou výnosnosťou. Hodnota vyjadrená písmenom „D“, znamená, že Slovensko je čistým dovozcom určitej komodity.

Tab. 121 Ukazovateľ RCA na trhu s vínom 2002 – 2010

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Víno	-1,07	0,20	D	D	-0,64	-0,27	-1,96	-2,40	-2,29

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Colného úradu

Tab. 132 Ukazovateľ RCA na trhu s vínom 2011 – 2017

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Víno	0,91	-1,30	0,73	0,69	0,99	1,13	1,26

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov Colného úradu

4.2.4 SWOT analýza

Na záver si uvedieme len okrajovo prepojenie situácie na slovenskom trhu s prepojením SWOT analýzy. Táto analýza slúži len ako prehľad, preto sme sa jej nevenovali až tak podrobne. Dôležité je uviesť, že táto analýza sa vypracováva len pre jeden konkurenčný priestor a len pre jedno odvetvie. Každé odvetvie má svoje špecifické parametre a svoje hrozby a príležitosti. Rovnako tak veľkosť síl a slabostí sa prejaví až v porovnaní s konkurenciou. SWOT analýzu používame len okrajovo v rámci vymedzenia konkrétnych silných a slabých stránok s prepojením na definovanie príležitostí a hrozieb ako možností budúceho vývoja trhu s vínom na Slovensku.

Dôležité je objektívne posúdiť vývoj faktorov a v tabuľke vážených hodnôt zohľadniť hodnoty vypovedajúce odhadom budúceho stavu. Len tak je možné správne posúdiť faktory, ktoré sa aktuálne javia ako nevýznamné. Ba dokonca ako silné stránky, kvalifikovaný odhad budúcnosti môže ukázať nato, že sú potencionálnymi slabunami (napr. vysoký podiel vína na trhu môže znamenať, že konkurenčné krajiny vycítia, že záujem o tento typ výrobku bude v budúcnosti klesať). Uvedieme si len diagram SWOT analýzy a poukážeme tak na zhodnotenie trhu s vínom na Slovensku v porovnaní s inou konkurenčnou krajinou EÚ (Francúzsko).

Základným nedostatkom využívania metód strategickej analýzy je nepochopenie, že objektívnosť výsledkov závisí od odbornosti tímu odborníkov, ktorí budú získavať, analyzovať a hodnotiť získané poznatky. Preto SWOT analýza v našej diplomovej práci je len príkladom a nesnažíme sa na ňu poukázať ako vhodnú metódu na hodnotenie prostredia

a trhu s vínom v podmienkach Slovenskej republiky. Na analýzu práce sa použili dôležitejšie štatistické metódy, ktoré poukazujú na celkové hodnotenie.

Na základe preštudovaných literárnych zdrojov sme vytvorili swot analýzu trhu hrozna a hroznového vína. V rámci uvedenej analýzy sme zadefinovali silné, slabé stránky, hrozby a príležitosti trhu hrozna, vína a vínových produktov.

<p style="text-align: center;">Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tradícia - Kvalitné vína - Pomer ceny a kvality - Prírodné podmienky - Vzťah k vinohradníctvu 	<p style="text-align: center;">Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> - Výrobné kapacity - Nedostatočné zdroje - Slabá úroveň inovácie a modernizácie zariadení - Neschopnosť čerpať zdroje z EÚ
<p style="text-align: center;">Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Svetové trendy - Vstup SR do EÚ - Legislatívne vymedzenia - Prírodné podmienky - Spolupráca na medzinárodnej úrovni 	<p style="text-align: center;">Hrozby</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovoz zahraničných vín - Konkurenčný boj - Nedostatočná podpora od štátu - Málo vinohradníckych plôch - Roztrieštenosť regionálnych subjektov

Obr. 9 SWOT analýza trhu s vínom

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Miklušovej, 2008

5 Diskusia

V kapitole Diskusia poukážeme na históriu vinohradníctva a pestovanie viniča na Slovensku a v Maďarsku v rámci Tokajskej oblasti. Popíšeme si problematiku vinohradníckej oblasti Tokaj medzi Slovenskom a Maďarskom. V závere si zhrnieme podporu a financovanie vinohradníctva v Maďarsku.

Obr. 10 Mapa vinohradníckej oblasti Tokaj

Zdroj: <http://www.vino.sk/encyklopedia-vina/vinohradnicke-oblasti/slovensko-vinohradnicka-oblast-tokaj/>

Vinohradnícka oblasť Tokaj je historicky a teritoriálne súčasťou veľkého tokajského regiónu. Väčšia časť je rozprestieraná na území Maďarska. Tokaj je geograficky uzatvorená oblasť v povodí rieky Bodrog, severne na Slovensku ohraničená Zemplínskymi vrchmi a na juhu v Maďarsku ohraničená sútokom riek Tisa a Bodrog. Na Slovensku je podľa zákona delimitovaných 907 ha. Patrí medzi najmenšiu vinohradnícku oblasť na Slovensku, čo je asi pätina výmery v Maďarsku.

Historicky bola slovenská aj maďarská tokajská oblasť súčasťou tokajskej oblasti v Uhorsku podľa mnohých zákonov. Maďarsko malo zaregistrovanú ochrannú známku označenia pôvodu na Medzinárodnom úrade pre ochranu duševného vlastníctva v Ženeve. Ich znenie bol TOKAY, TOKAJ, TOKAYER až neskôr 11.09.1970 pod registračným

číslo 527. V roku 1970 na úrovni zástupcov Úradu pre patenty a vynálezy z Prahy a Budapešti o označovaní pôvodu tokajské víno sa dohodlo na alternatíve spoločného zápisu obidvoch krajín. Rada lisabonskej dohody, zasadla koncom roka 1970 v Ženeve a stanovilo, že nič nebráni tomu, aby to isté označenie pôvodu bolo predmetom dvoch osobitných prihlášok, podaných dvoma rozdielnymi národnými úradmi, keďže označenie pôvodu vedie údaj, ktorý umožňuje rozlíšenie, z ktorej krajiny výrobok pochádza. O rok nato úrad zaregistroval zmenu v medzinárodnej registrácii označenia pôvodu slovenského tokajského vína doplnením delokalizačnej doložky „z česko-slovenskej tokajskej oblasti“. Maďari to neakceptovali a stanovisko Lisabonskej zmluvy si nedali registrovať (eTrend, 2006).

Maďarská strana využívajúc skúsenosti z rokovaní o tokajskej oblasti a víne vydala v roku 1977 nariadenie ministra poľnohospodárstva a výživy ako doplnok Vládneho nariadenia č.36 z roku 1970. V ktorom sú uvedené miesta pestovania tokajského hrozna a aj výroby tokajského vína u južných susedov. Nachádza sa v ňom 27 oblastí pestovania viniča a produkcie tokajského vína. Rokovania s maďarskou stranou ďalej pokračovali. V roku 1982 v Pezinku slovenská delegácia opäť argumentovala historickými údajmi a nezmenenými podmienkami pestovania viniča. Maďarská strana poukazovala na rozdiely, vyhlásila, že podmienky pre uzavretie bilaterálnej dohody nie je možné považovať za vyhovujúce. Nato Úrad pre patenty a vynálezy oznámil, že Maďarská republika poslala všetkým štátom Rade vzájomnej hospodárskej pomoci list, kde navrhuje, aby sa ochrana zo záznamu vynechala a podpísala sa dohoda. Maďarsko zastávalo k ochrane slovenského označenia tokajského vína negatívne stanovisko. Medzi ďalšie rokovanie oboch krajín sa uskutočnilo v roku 1987 v Prahe a jeho obsahom bola kvalita tokajského vína, jeho kontrola akosti a vymedzenie tokajskej vinohradníckej oblasti. Platnosť zmluvy o vývoze tokajských vín z tuzemska do Maďarska bola ukončená 04.07.1990, kedy maďarská strana využila priet'ahy v rokovaníach a uzavrela bilaterálne dohody s viacerými krajinami o prioritě maďarského tokajského vína pri jeho exporte do týchto štátov (eTrend, 2006).

Slovenská republika mala záujem riešiť tento problém s uznaním teritoriálneho označenia vín podporené odporúčaním Európskej komisie. Aby sa o celej veci dohodlo s Maďarmi, ktoré však dostatočnú vôľu neprejavilo. Európska únia spôsobila problém tým, že v roku 1993 uznala exkluzívne maďarskú ochrannú známku o pôvode. Pri rokovaníach v roku 1993 medzi EÚ a SR o príprave dohody po recipročnej ochrane a kontrole názvov

vín medzi EÚ a SR vznikol problém uznania a vývozu slovenských vín v rámci EÚ. Keďže Maďarsko a EÚ túto dohodu už podpísali (eTrend, 2006).

V rámci snahy riešiť problém ochrany označenia vín sa uskutočnilo v 1997 rokovanie v Bratislave. K materiálom sa zástupcovia Maďarska vyjadrovali, že nespochybňujú tokajskú oblasť na Slovensku, ale dohoda medzi EÚ a Maďarskom neumožňuje export vína vyrobené zo Slovenska. Ďalšie zasadnutie komisie podvýboru pre denomináciu vína zo SR sa konalo v roku 2001 v Budapešti. Maďarsko znova použilo staré výklady, že maďarské vína sú iné ako slovenské. Slovenská delegácia oponovala, že Slovensko má nárok historický, legislatívu podrobnejšiu, produkciu tak dobrú ako maďarskú. Navrhli tak alternatívy na premenovanie vína z Tokaja pochádzajúce zo SR, obmedzenie územia tokajskej oblasti na Slovensku na 172 ha, rovnakú legislatívu a zavedenie spoločného kontrolného systému pre tokajskú oblasť.

Vinári z Maďarska netaja nespokojnosť s rozhodnutím Súdneho dvora EÚ nespochybňovať zápis slovenského názvu pôvodu vína „Vinohradnícka oblasť Tokaj“ prostredníctvom elektronického registra chráneným označením pôvodu. Maďarská agentúra informovala, že dvojité používanie značky Tokaj na Slovensku a v Maďarsku môže vyvolať zmätok medzi viacerými spotrebiteľmi (Trend, 2004).

Rozhodnutie súdu v Luxembursku znamená to, že slovenskí vinári môžu predávať vína nižšej kvality ako maďarské pod značkou podobnou maďarského Tokaju. Slovenskí vinári rozhodnutie EÚ privítali. Podmienky produkcie hrozna a výroby vína sú rovnaké na slovenskej strane hraníc ako aj v Maďarsku, a že je smutné, že sa takto spor medzi krajinami vyhrotil. Obe krajiny o právo na značku Tokaj bojujú už dlhší čas. Nedokázali sa ani dohodnúť na rozlohe oblasti na Slovensku. Keďže značku Tokaj si v oficiálnom registri zaregistrovali pre rokmi Maďarsko, Slovensko presadilo označenie Vinárska oblasť Tokaj. Komisia na žiadosť Slovenska toto označenie zapísala na zoznam akostných vín v rokoch 2006 a 2007. V roku 2009 ako začal platiť nový elektronický register chránených označení pôvodu a CHZO vín označovaný aj ako E-Baccus, bol uverejnený nový zoznam akostných vín. Na žiadosť Slovenska bola CHOP uverejnená na zoznamoch zmena pod názvom „Tokajská/Tokajské/Tokajský vinohradnícka oblasť“. Neskôr však hlavné mesto požiadalo o zrušenie zmeny a vrátili sme sa k pôvodnému označeniu. Maďarsko sa o tom dozvedelo,

napadlo to a domáhalo sa žalobou vo EK na tribunále súdu EÚ zrušenia zápisu v databáze (Trend, 2012).

5.1 Podpora a financovanie vinárskeho sektora v Maďarsku

V Maďarsku na 93 000 ha pestujú vínnu révu. Ročne sa produkuje približne 4 miliónov hl vína. Maďarsko má 22 vinárskych oblastí, ktoré sú zadelené do vinárskych regiónov (Maďari.sk, 2014).

Za rok 2018 sa môže vinársky sektor uchádzať o 800 – 900 miliónov maďarských forintov (HUF) zo štátnych peňazí a dvoch fondov EÚ s intenzitou pomoci 40 - 70%. V rámci Programu rozvoja vidieka sú možné dve výzvy EÚ na vinárstvo v oblasti expanzie a rozvoja, ktoré do roku 2030 môžu požiadať o rozvoj dôchodkov v zariadení na rozvoj cestovného ruchu vo výške 300 miliárd HUF z domácich zdrojov. Z 35 miliárd HUF pôjde 5 miliárd HUF do vinárstva. Odroda viniča hroznového je k dispozícii za 4 milardy HUF, a môže požiadať až do výšky 150 miliónov HUF na projekt. Vinárstvo by tak mohlo dosiahnuť maximálne 965 miliónov HUF pri maximálnom využití všetkých možností (Gyöngyösi, 2018).

Vinárstvo je čoraz viac náročnejšie kvôli konkurencii a šíreniu redukčných vín. Podľa Ferenca Tótha chcú pre vinárstvo poskytovať komplexné služby, ako je ochutnávka vínnej večere, ktorej môže pomôcť návrh na rozvoj vidieka. Avšak v rámci 22 vinárskych regiónov, ktoré sú v Maďarsku, sú k dispozícii iba 3 funkčné regióny (Gyöngyösi, 2018)..

Je dôležité poukázať nato, že napriek skutočne významným štátnym dotáciám a pozitívnym hodnoteniam, ktoré sa budú robiť v rámci marketingu vinárstva, maďarský export vína stagnoval už dve desaťročia. Niekoľko údajov, ktoré to podporujú:

- V roku 1985 sa vyviezli 3 milióny hektolitrov vývozu, v roku 2017 bola celková maďarská produkcia taká vysoká, že 1/5 išla na vývoz do zahraničia.
- Okrem toho 60 % z nich bolo umiestnených na regáloch s označením „Made in EU“, čiže bez presného označenia pôvodu.
- Priemerná cena maďarských vývozných vín je 1,14 eur za liter, zatiaľ čo cena rakúskych vín je dvojnásobná.

- Pokles vývozu bol založený na zmene systému. Zníženie spoločného socialistického trhu. To znevýhodnilo vína, ktoré boli stanovené skôr na základe kvantity ako kvality.
- Vstup do EÚ v roku 2004 a vznik subvencií na vyklčovanie bol poslednou kvapkou pre Maďarsko.

V Maďarsku je zrealizovaný projekt Balaton Bort, kde sa zišlo 5 vinárskych regiónov, ktoré produkujú základné víno regiónu vo väčšom objeme podľa určitých pravidiel. Je to veľká pomoc pre takéto iniciatívy, keby bol doma zavedený systém spolupráce, aj napríklad v susednej krajine. Maďarské vína v dnešnej dobe predstavujú iba 2% poľského dovozu, pričom ich tradícia je pomerne vysoká. Maďari vyvážajú aj na ázijský trh. V súčasnosti sú balené stovky maďarských vín predávaných do Číny (Gyöngyösi, 2018).

Záver

V závere našej diplomovej práce môžeme zhodnotiť, že práve trh s vínom v podmienkach Slovenskej republiky predstavuje možnosti rastu a vývoja. Tie v budúcnosti môžu realizovať pomocou nových účastníkov trhu, rozvíjaním trhov, či progresmi vo výrobe a následnej spotrebe vína. Aj keď je Slovenská republika malým štátom, má veľký potenciál v budúcom vývoji na trhu s vínom. Medzi výhodu patrí aj to, že je súčasťou EÚ a môže čerpať finančné prostriedky formou dotácií a štátnej pomoci.

Pomocou štatistických metód sme analyzovali trh s vínom na Slovensku za sledované obdobia 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Sledovali sme vývoj plôch vinohradov a môžeme konštatovať, že ich rozloha pomaly klesá. Na začiatku sledovaného obdobia bola celková plocha vinohradov 17 356 ha a na konci obdobia bola plocha niečo cez 13 000 ha. Aj napriek tomu, že plocha klesá, produkcia vína rastie a sledovanom období 2011 – 2017 predstavovala v roku 2015, 50 158 ton. Rast produkcie hrozna pomáha k zvyšovaniu produkcie domácej suroviny. Tá predstavovala za rok 2015 vyše 380 000 hl z celkových zdrojov. Produkcia za posledné roky síce rastie, no nepostačuje to na pokrytie domácej spotreby, ktorá v roku 2014 bola 18,6 l na jedného obyvateľa.

Pri analýze zahraničného obchodu Slovenska sme vychádzali zo štatistických údajov VÚEPP, ŠÚ SR, ale aj Zväzu vinohradníkov Slovenska a Zväzu výrobcov vína na Slovensku. Zamerali sme sa na vývoj salda obchodnej bilancie, a to v období rokov 2002 – 2010 a 2011 – 2017. Môžeme konštatovať, že na trhu s hroznom sme dosiahli pasívnu obchodnú bilanciu. Nižšia celková úroda hrozna sa podpísala na produkcii vína. Tá stále menej a menej dokáže pokryť domácu spotrebu. Tento stav slovenského vinohradníctva umocňuje fakt, že odkedy sme vstúpili v roku 2004 do EÚ, tak sa enormne zvýšil import lacných vín zo zahraničia na Slovensko, a to najmä z Maďarska, Moldavska a Talianska. Mnohí vinári im nevedeli cenovo konkurovať a preto odišli z trhu a prestali mnohokrát aj s pestovaním hrozna. Preto sa nemôžeme čudovať, že vinári už nemajú chuť pestovať hrozno a radšej si zo zahraničných krajín dovezu mušt za rovnakú cenu. Takúto smutnú situáciu nám dokazuje aj výpočty pomocou ukazovateľa RCA, pomocou ktorého sme v práci merali konkurencieschopnosť vinohradníctva na Slovensku. V porovnaní s ostatnými štátmi EÚ vidíme, že na danom trhu v rokoch 2002/2006 – 2009 nedosahujeme žiadnu komparatívnu výhodu. Opačná situácia je v sledovanom období za roky 2003,

2011, 2013-2017, kde dosahujeme komparatívne výhody. Je to spôsobené hlavne veľkou úrodou hrozna a veľkou hektárovou výnosnosťou.

Pri sledovaní ceny sme došli k záveru, že počas sledovaného obdobia cena vína rástla veľmi pomaly. Ceny hroznového bieleho a červeného vína sa za sledované obdobie 2002 – 2010 a 2011 – 2017 vyvíjali rovnomerne s malými odchýlkami. Z pohľadu spotrebiteľa bol najlepší za sledované obdobie rok 2002, kde cena bola 2,00 eur. Naopak, najvyššiu cenu fľaškového hroznového vína spotrebiteľ zaznamenal v rokoch 2014 a 2015, kde ceny dosahovali 2,58 eur za jeden liter vína. Ak si porovnáme sledované obdobie, vidíme, že priemerná reálna cena vína za rok 2017 je 2,48 eur, čo znamená mierny pokles cien slovenského vína.

Pomocou výpočtu regresnej analýzy sme analyzovali dopyt a ponuky na trhu s vínom. Pri skúmaní dopytu konštatujeme, že spotrebu vína výrazne ovplyvňuje aj cena vína. Zistovali sme, či existuje závislosť medzi spotrebou vína na obyvateľa a spotrebou iného alkoholu. Ak sa spotreba vína zvýši o 1 eur za liter, tak s 95%-nou pravdepodobnosťou sa zníži spotreba iného alkoholu od 0,629 € do 0,842 €.

Pomocou regresnej analýzy sme tiež skúmali aj ponuku na trhu s vínom. Zistovali sme závislosť medzi produkciou vína a dovozom vína zo zahraničia. Ak sa produkcia vína zvýši o 1 eur/hl, tak s 95 %-nou pravdepodobnosťou sa zníži dovoz vína zo zahraničia od 126,0517 hl do 223,2017 hl. Časový údaj t bol do modelu výpočtu zahrnutý z dôvodu zachytenia vplyvu časových trendov na správanie spotrebiteľa. Zhodnotiť vieme, že postupom času sa prírastky produkcie a spotreby zvyšujú.

Počas tvorby našej diplomovej práce sme systematicky zhromažďovali a usporadúvali dostupné zdroje a literatúru. Tá môže byť nápomocná hlavne pri ďalšom skúmaní trhu s vínom a jeho konkurencieschopnosťou na spoločnom trhu. Z hľadiska významnosti práce vyhlasujeme, že môže slúžiť ako dobrý zdroj informácií o stave zahraničného obchodu Slovenska s vínom, taktiež aj celého vinárskeho sektora a jeho konkurencieschopnosti. Jej prínos na poli slovenského vedeckého výskumu vie byť nezanedbateľný aj z dôvodu, že sú v ňom použité štatistické metódy. Tie dokážu predikovať aj budúci vývoj a kvantifikovať vyskytujúce sa riziká a prekážky na trhu v súčasnosti či na základe výpočtov určiť pravdepodobnosť, s akou sa môže vyskytnúť.

V neposlednom rade je potrebné vyzdvihnúť špecifiká vinohradníckej oblasti a odrody hrozna, aby produkt niesol originalitu a nenapodobiteľnosť. V rámci Slovenských

vinohradníckych oblastí sa originálnymi a jedinečnými špecifickými vlastnosťami pýši Tokajská vinohradnícka oblasť „Tokaj“.

Keďže Slovenská republika má v pestovaní viniča a produkcii vína dlhú tradíciu, je potrebné aby sa podporovala domáca spotreba a výroba. Je potrebné si uvedomiť, že kúpou slovenských kvalitných vín podporujete slovenských pestovateľov a producentov, čo predstavuje aj vyššiu záruku kvality oproti vínam lacným, ktoré sú vo väčšej miere dovážané. Výsledkom toho je aj dobrá úrodnosť hrozna a viniča, priaznivé klimatické podmienky a nízka chorobnosť viniča. Tiež aj výrobné náklady, čo umožňuje viac exportovať a menej importovať, a tak podporiť slovenskú produkciu vína.

Zoznam použitej literatúry

1. BEČVÁŘOVÁ, Veřa. 2005. *Podstata a ekonomické souvislostiformováníagrobyznysu*. Brno: Mendelovazemědělská a lesnícka univerzita. 2005. 68 s. ISBN 80-7157-911-4.
2. BELAN, Roman. 2004. *Slovenské vína a slovenské jedlá*. Bratislava: Belimex. 2004. 236 s. ISBN 80-89093-61-7.
3. BLAAS, Gejza. 2000. *Predpokladané dosahy členstva Slovenska v EÚ na poľnohospodárstvo*. In: Vstup Slovenska do EÚ – výhody a nevýhody. Agroinštitút Nitra, 2000.
4. BORÁSZPORTÁL.HU. 2016. *200 millióraispályzhatnak a borászatok*. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <https://www.boraszportal.hu/hirszuret/200-milliora-is-palyzhatnak-a-boraszatok-6606>
5. ETREND. 2012. *Súd EÚ uznal Slovensku Tokaj*. [online]. [cit. 10.04.2019]. Dostupné z: <https://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2012/cislo-45/sud-eu-uznal-slovensku-tokaj.html>
6. ETREND. 2014. *Mad'ari sa hnevajú. Tokaj ostáva aj Slovensku*. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <https://restauracie.etrend.sk/restauracie-vino/madari-sa-hnevaju-tokaj-ostava-aj-slovensku.html>
7. EUROSTAT. 2018. *Sellingprices of cropproducts*. [online]. [cit. 12.03.2019]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=apri_ap_crpouta&lang=en
8. FARKAŠ, Ján. 2002. *Všetko o víne*. Martin: Neografia. 2002. 171 s. ISBN 8088892-47-3.
9. FINANČNÁ SPRÁVA SR. 2018. *Colné riaditeľstvo*. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <https://www.financnasprava.sk/sk/titulna-stranka>
10. GÉRI, Ádám. 2018. *Mi a baj a magyarborexporttal?*. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <https://vinoport.hu/bor-business/mi-a-baj-a-magyar-borexporttal/3816>
11. GRZNÁR, Miroslav. 2011. *Podnikanie v agropotravinárstve*. Bratislava: Ekonóm, 2011. ISBN 978-80-225-3273-0.

12. GYÖNGYÖSI, Balász. 2018. *Háromfajtatámogatás a borászknak*. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z:<https://www.vg.hu/vallalatok/haromfajta-tamogatas-boraszoknak-2-811197/>
13. HALUZA, Ivan. 2007. *Reforma na trpké víno: Slovenským vinárom by vyhovovalo, keby sa reforma týkala len južanov*. In: TREND. [online]. [cit. 28.03.2019]. Dostupné z: <https://www.etrend.sk/ekonomika/reforma-ako-trpke-vino.html>
14. HOREHÁJOVÁ, Mária a Jana MARASOVÁ. 2007. *Základy mikroekonomie*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela. 226 s. ISBN 978-80-8083-536-1.
15. HRONSKÝ, Vladimír, Jozef KOVÁČ. 2009. *Vinohradníctvo a vinárstvo Slovenska*. Enovia. [online]. [cit. 28.03.2019]. Dostupné z: https://www.enovia.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=29&Itemid=27
16. HRONSKÝ, Vladimír. 2001. *Slovenské vína*. Bratislava: Belimex, s.r.o., 2001. 118 s. ISBN 80-85327-86-4.
17. CHAFEE. 2017. *Správa komisie Európskeho parlamentu a rade*. Brusel. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z:<https://ec.europa.eu/chafea/agri/newsroom-and-events/events/info-days-member-states-calls-proposals-2018>
18. IN MEDIO. 2017. *Spotreba hroznového vína na Slovensku je vyrovnaná podľa údajov štatistického úradu SR*. Bratislava: VÚEPP. [online]. [cit. 01.04.2019]. Dostupné z:<https://www.inmedio.sk/novinky/spotreba-hroznoveho-vina-na-slovensku-je-vyrovnana-podla-udajov-statistickeho-uradu-sr>
19. INFORMAČNÉ LISTY O EÚ. 2019. *Prvý pilier SPP:I. Spoločná organizácia trhov s poľnohospodárskymi výrobkami*. [online]. [cit. 02.04.2019]. Dostupné z:http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sk/FTU_3.2.4.pdf
20. JANKŮ, Jana. 2002. *Tokajská oblasť je len jedna, hoci v dvoch krajinách*. In: Trend. [online]. [cit. 10.04.2019]. Dostupné z:<https://www.etrend.sk/ekonomika/tokajska-oblast-je-len-jedna-hoci-v-dvoch-krajinach.html>
21. JUREČKA, Václav. 2010. *Mikroekonomie*. Praha: GRADA PUBLISHING, 2010. 360 s. ISBN 978-80-427-3259-6.

22. KUZMA, František. 2002. *Agrárna politika v procese transformácie*. In: Medzinárodné vedecké dni, IV. Zväzok, 2.diel Ekonomika. Nitra: SPU, 2002, s. 1493-1496.
23. LISÝ, Ján a kol. 2005. *Ekonomía v novej ekonomike*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2005. 622 s. ISBN 80-80787-063-3.lavlav
24. MAĎARI.SK. 2014. *Maďarské vína*. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <http://madari.sk/magazin/krajinka-magazin/madarske-vina>
25. MANKIW, N.G. 2009. *Zásady ekonomie*. Praha: GradaPublishing. 2009. 763 s. ISBN 80-7169-891-1.
26. MIKUŠ, Miloš. 2007. *O víne*. Bratislava: Bonus. 2007. 135 s. ISBN 978-80-969733-1-6.
27. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR. 2010. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2009: Zelená správa*. Bratislava: Glasstradings.r.o. – Vydavateľstvo NOI Bratislava. 2010. 55 s. ISBN 978-80-89088-95-9.
28. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR. 2014. *Koncepcia rozvoja potravinárskeho priemyslu 2014-2020*. [online]. [cit. 06.04.2019]. Dostupné z: <http://www.pdbela.sk/DOQ/2.1%20Predstavenie%20Koncepcie%20rozvoja%20potravin%C3%A1rskeho%20priemyslu.pdf>
29. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR. 2014. *Koncepcia rozvoja potravinárskeho priemyslu 2014-2020*. [online]. [cit. 04.04.2019]. Dostupné z: <http://www.pdbela.sk/DOQ/2.2%20Koncepcia%20rozvoja%20potravin%C3%A1rskeho%20priemyslu%202014-2020.pdf>
30. MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SR. 2018. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2017*. [online]. [cit. 01.03.2019]. Dostupné z: file:///D:/Download/zelená_správa_2018.pdf

31. Nariadenie vlády SR č. 341/2008 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory za trvalé ukončenie výsadby vinohradov v znení nariadenia vlády SR č. 339/2009 Z. z. Nariadenie Rady (ES) č. 479/2008 o spoločnej organizácii trhu s vínom.
32. Nariadenie vlády SR č.340/2008 Z. z. o podmienkach poskytovania podpory v rámci spoločnej organizácie trhu s vínom v znení neskorších predpisov.
33. NÁRODNE POĽNOHOSPODÁRSKE A POTRAVINÁRSKE CENTRUM. 2015. *Vývojové tendencie zamestnanosti v poľnohospodárstve a v potravinárskej výrobe v rokoch 2005-2014 na Slovensku*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné z: file:///D:/Download/151104_Jamborova.pdf
34. NOVOTNÝ, Martin. 2008. *Vinárstva a vína Slovenskej republiky*. Newsletter. 2008. 259 s. ISBN 978-80-7350-081-8.
35. OIV. *International Organisation of Vine and Wine*. 2019. *Database and Statistics*. [online]. [cit. 02.04.2019]. Dostupné z: <http://www.oiv.int/en/databases-and-statistics>
36. OPÝTAJ SA ÚČTOVNÍKA SK. 2018. *História a vývoj priemernej mesačnej mzdy od roku 1993 po súčasnosť*. [online]. [cit. 12.03.2019]. Dostupné z: <https://www.opytajsautovnika.sk/historia-vyvoj-priemernej-mzdy/>
37. PLUSKA.SK. 2014. *Slováci porazili Maďarov. Víno Tokaj si môže nechať svoje meno*. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <https://www.pluska.sk/spravy/zo-zahranicia/slovaci-porazili-madarov-vino-tokaj-si-moze-nechat-svoje-meno.html>
38. PÔDOHOSPODÁRSKA PLATOBNÁ AGENTÚRA. 2018. *Agrárne trhové informácie Slovenska*. [online]. [cit. 15.03.2019]. Dostupné z: <http://www.apa.sk/vino-a-hrozno-2?start>
39. RANDUŠKA, Peter. 2009. *Vademecum o víne*. IKAR. 2009. 336 s. ISBN 978-80-551-2012-6.
40. SOBINKOVIČ, Branislav. 2002. *Spor o značku tokajské víno trvá*. In: Trend. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <https://www.etrend.sk/ekonomika/spor-o-znacku-tokajske-vino-trva.html>
41. SOBINKOVIČ, Branislav. 2004. *Maďarskí producenti: Výmera slovenského Tokaja je priveľká*. In: Trend. [online]. [cit. 10.04.2019]. Dostupné

[z:https://www.etrend.sk/ekonomika/madarski-producenti-vymera-slovenskeho-tokaja-je-privelka.html](https://www.etrend.sk/ekonomika/madarski-producenti-vymera-slovenskeho-tokaja-je-privelka.html)

42. Spoločná organizácia trhu (SOT) s vínom. 2014. *Predloženie podporného programu. Finančné toky 2014-2018*. [online]. [cit. 25.03.2019]. Dostupné z: file:///D:/Download/narodny_podporny_program_v_ramci_spolocnej_organizacii_trhu_s_vinom_na_roky_2014_%E2%80%93_2018.pdf
43. SPRÁVY.PRAVDA.SK. 2017. *Až 85% exportu Slovenska vlani smerovalo na trhy EÚ*. [online]. [cit. 06.04.2019]. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/424756-az-85-exportu-slovenska-vlani-smerovalo-na-trhy-eu/>
44. STANISLAVA MIKULÁŠOVÁ. 2008. *Trh hrozna a hroznového vína SR: Autoreferát dizertačnej práce*. Nitra: SPU. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné z: file:///D:/Download/stanislava_mikulasova.pdf
45. STATdat. 2019. *Vývoj indexov spotrebiteľských cien oproti rovnakému obdobiu minulého roku, štvrťroky*. [online]. [cit. 12.03.2019]. Dostupné z: http://statdat.statistics.sk/cognosex/cgibin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui_action=run&ui.object=storeID
46. ŠIMO, Dušan. 2000. *Marketingová cenová politika vybraných komodít*. In: Medzinárodné vedecké dni 2000 I. diel: Zborník vedeckých prác. Nitra: SPU, 2000, s. 318-322.
47. ŠIMO, Dušan. 2006. *Agrárny marketing*. Nitra: SPU, 322 s. ISBN 80-8069-726-4.
48. ŠLOSÁR, Rudolf. 2001. *Základy ekonómie a ekonomiky*. 3. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2001. 84 s. ISBN 80-08-03199-9.
49. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR. 2011. *Vývoj spotrebiteľských cien a inflácia*. [online]. [cit. 19.03.2019]. Dostupné z: [file:///D:/Download/Vyvoj_spotrebiteľských_cien_a_inflácia%20\(1\).pdf](file:///D:/Download/Vyvoj_spotrebiteľských_cien_a_inflácia%20(1).pdf)
50. ŠTÁTNI ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. 2018. *Zpráva o trhu vína vinných hroznů*. Ročník XVIII. [online]. [cit. 15.03.2019]. Dostupné z: https://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fzpravy%2Ftis%2Fzpravy_o_trhu%2F08%2F1521122279369.pdf

51. ŠVIHURA, Richard. 2011. *Slovensko-maďarský spor o Tokaj*. In: Denník Sme. [online]. [cit. 11.04.2019]. Dostupné z: <https://svihura.blog.sme.sk/c/281571/Slovensko-madarsky-spor-o-Tokaj.html>
52. Tancošová, Judita, Monika Hudáková a Silvia Švecová. 2015. *Ekonomía*. 2. vyd Bratislava: WOLTERS KLUWER, 2015. ISBN 978-80-8168-294-0.
53. ÚSTREDNÝ KONTROLNÝ A SKÚŠOBNÝ ÚSTAV POĽNOHOSPODÁRSKY V BRATISLAVE. 2019. *Certifikácia vinárskych produktov*. Bratislava. Agroinštitút Nitra. 2019. [online]. [cit. 01.04.2019]. Dostupné z: <http://www.uksup.sk/ovv-certifikacia-vinarskych-produktov/>
54. VEĽVYSLANECTVO JAPONSKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2016. *O slovenskom víne (2. časť)*. [online]. [cit. 07.04.2019]. Dostupné z: https://www.sk.emb-japan.go.jp/itpr_sk/00_000176.html
55. Vinič hroznorodý, hroznové víno. 2017 [online]. Bratislava: VÚEPP, [cit. 30.03.2019]. Dostupné z: <file:///D:/Download/vsvuepp2005.pdf>
56. VINO.SK. 2008. *SR môže používať názov Tokajská vinohradnícka oblasť*. [online]. [cit. 10.04.2019]. Dostupné z: <http://www.vino.sk/aktuality/domace/sr-moze-pouzivat-nazov-tokajska-vinohradnicka-oblast/>
57. VINO.SK. 2015. *Zákon o vinohradníctve a vinárstve*. [online]. [cit. 06.04.2019]. Dostupné z: <http://www.vino.sk/zakon-o-vinohradnictve-a-vinarstve/>
58. VRTNÍK, Miroslav. 2005. *Vývoj agropotravinárskeho zahraničného obchodu a ekonomická otvorenosť agropotravinárskeho sektora v rokoch 2000-2003*. In: Mladá veda 2005 Budúcnosť Európy je v rukách mladých. Nitra: SPU.
59. Vyhláška MP SR č. 350/2009 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 313/2009 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve.
60. WINE INSTITUTE. 2018. *Winefactsheets*. [online]. [cit. 20.03.2019]. Dostupné z: <https://www.wineinstitute.org/resources/winefactsheets>
61. Zákon č. 313/2009 Z. z. o vinohradníctve a vinárstve.
62. Zákon č. 313/2009 Zb. Národnej rady Slovenskej republiky z 30. júna 2009 o vinohradníctve a vinárstve.

Prílohy

Príloha A: Výstup z programu Excel pri využívaní štatistických metód

ANOVA								
	Rozdíl	SS	MS	F				
Regrese	8	0,208338295	0,026042287	0,125373937				
Rezidua	6	9,970411705	1,661735284					
Celkem	14	10,17875						
ANOVA								
	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	t Stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%	Dolní 95,0%	Horní 95,0%
Hranice							4,0573E+151	4,0573E+151
10,8							1,7802E-306	1,7802E-306
9							3,7554E-308	3,7554E-308
10,6							2,3954E+151	2,3954E+151
13,5							4,0573E+151	4,0573E+151
10,7							-5,8619E+151	5,8619E+151
12,8							-9,0954E-298	9,0954E-298
13,8	10,1901327	3,552181453	2,868697119	0,028475597	1,498257821	18,88200758	1,498257821	18,88200758
11,7	0,106498809	0,300774573	0,354081823	0,735388566	0,629470057	0,842467675	0,629470057	0,842467675
ANOVA								
	Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F			
Regrese	1	1,196800319	1,196800319	0,184183106	0,068990753			
Rezidua	4	25,99153301	6,497883254					
Celkem	5	27,18833333						
ANOVA								
	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	t Stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%	Dolní 95,0%	Horní 95,0%
Hranice	11,28430622	9,916591078	1,137921906	0,031868602	-16,24856454	38,81717698	-16,24856454	38,81717698
11,3	0,270717703	0,863810403	0,429165593	0,689907535	-2,027604461	2,769039868	-2,027604461	2,769039868
ANOVA								
	Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F			
Regrese	1	9362,373183	9362,373183	2,43970494	0,162269444			
Rezidua	7	26862,51571	3837,502244					
Celkem	8	36224,88889						
ANOVA								
	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	t Stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%		
Hranice	450,5680687	53,71713776	8,387789958	6,72916E-05	323,5472221	577,5889154		
Soubor X 1	0,205214194	0,13138287	1,561955486	0,016226944	0,515885315	0,105456926		
ANOVA								
	Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F			
Regrese	1	711138845,7	711138845,7	0,044182092	0,721929615			
Rezidua	5	25071718297	5014343659					
Celkem	6	25782857143						
ANOVA								
	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	t Stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%		
Hranice	287016,075	115020,7018	2,495342755	0,044801482	126,0517185	223,2017564		
Soubor X 1	0,224057005	0,151371354	0,376591188	0,721929615	0,332107334	0,44611757		

RCA	x	m	X	M	x/m	X/M	(x/m)/(X/M)	ln
2002	140497	270000	44365201,89	29305541,00	0,520359259	1,51388	0,34	-1,07
2003	139482	128230	29573145,00	33205152,00	1,087748577	0,89062	1,22	0,20
2004	99069	210249	25730653,00	35320053,00	0,471198436	0,72850	D	D
2005	114838	342797	40915966,00	43667012,00	0,335002932	0,93700	D	D
2006	128887	379064	40891524,00	63453573,00	0,340013824	0,64443	0,53	-0,64
2007	178931	410542	27350962,00	48075920,00	0,435840913	0,56891	0,77	-0,27
2008	93592	373796	89522272,00	50280063,00	0,250382562	1,78047	0,14	-1,96
2009	127788	440091	39721193,00	12387751,00	0,29036722	3,20649	0,09	-2,40

RCA	x	m	X	M	x/m	X/M	(x/m)/(X/M)	ln
2010	79272	773142	48272109,45	47493577,00	0,10253	1,01639	0,10	-2,29
2011	167780	662864	56783222,25	557675805,00	0,25311	0,10182	2,49	0,91
2012	168043	580294	62144033,21	58588351,00	0,28958	1,06069	0,27	-1,30
2013	201116	901706	64172255,79	599398714,00	0,22304	0,10706	2,08	0,73
2014	222860	1036448	64721140,55	600187319,00	0,21502	0,10783	1,99	0,69
2015	208775	740272	67679880,00	643606781,00	0,28202	0,10516	2,68	0,99
2016	232635	710220	70032226,49	663862999,00	0,32755	0,10549	3,11	1,13
2017	272501	741785	74757113,56	717059611,00	0,36736	0,10426	3,52	1,26